T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ TARİHİ ANABİLİM DALI

ARİUSÇULUĞUN OSTROGOT KİMLİK VE SİYASETİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ali GÜLCÜ

İSTANBUL, 2025

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ TARİHİ ANABİLİM DALI

ARİUSÇULUĞUN OSTROGOT KİMLİK VE SİYASETİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

ALİ GÜLCÜ

1. Tez Danışmanı: Doç. Dr. SİREN ÇELİK

2. Üye : Prof. Dr. Kemalettin KÖROĞLU

3. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kutlu AKALIN

İSTANBUL, 2025

ÖZET

Bu tez kapsamında, dördüncü yüzyılda ortaya çıkan Ariusçuluk meselesinin, "barbar" olarak anılan kavimlerden biri olan Ostrogot Krallığı'nın kültür ve siyasetine etkileri incelenmiştir. Bu doğrultuda Ammianus Marcellinus, Philostorgius, Procopius, Cassiodorus ve Iordanes gibi dönemin çağdaşı birincil kaynaklar analiz edilerek, bunlar Herwig Wolfram, Thomas Burns, Peter Heather gibi araştırmacıların tartışmaları ışığında değerlendirilerek tez içerisinde sunulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak Ariusçuluğun bir dini mesele olarak ortaya çıkışı, İznik Konsili ve konsil kararları sonrasında takip edilen politikalardan bahsedilmiş, akabinde bu itikadın Tervingi halkı (Vizigotlar) ve sonrasında Ostrogotlar arasında nasıl ve ne sebeple yer bulduğuna değinilmiştir. Nitekim bu incelemelerin ardından Ariusçuluğun, Ostrogot toplumu tarafından benimsenmeye devam edilmesinin sebepleri, toplum açısından Ariusçuluğun önemi, Ostrogot kültür ve kimlik siyasetindeki yeri gibi konular tartışılmıştır. Üç bölümden oluşan tezin ilk bölümü kronolojik bir sıra benimsenmek suretiyle kaynaklarda ilk kez Got ve Germen adının nerede geçtiği gibi konuları ele alır, ikinci bölümünde ağırlıklı olarak Ariusçuluğun Roma gözündeki imgesi ve Gotlar arasında yayılması süreçleri anlatılmıştır. Tezin en geniş ve kapsamlı bölümü ise üçüncü bölüm olmakla birlikte, ağırlıklı olarak Amal hanedanı, Gaut Kültü ve Ariusçuluk meselesinin bu kavramlarla olan ilişkisini aydınlatması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Ariusçuluk, Gaut Kültü, Ostrogotlar, Amal Hanedanı, Theoderic, İznik Konsili, Constantinopolis Konsili.

ABSTRACT

This thesis examines the influence of Arianism, which emerged as a significant issue following the formalization of Christianity, on the culture and politics of the Ostrogothic Kingdom—one of the tribes historically referred to as barbarians. In this context, contemporary sources such as Ammianus Marcellinus, Philostorgius, Procopius, Cassiodorus, and Jordanes were analyzed and evaluated in light of modern scholars like Herwig Wolfram, Thomas Burns, and Peter Heather, and presented within the thesis. Firstly, the emergence of Arianism as a religious issue, the Council of Nicaea, and the subsequent policies following the council decisions were discussed. Then, the reasons and manner in which this creed found acceptance among the Tervingi (Visigoths) and later the Ostrogoths were explored. Following these examinations, the reasons behind the continued adoption of Arianism by the Ostrogothic society, its importance to the community, and its place in Ostrogothic culture and identity politics were elaborated. The thesis consists of three chapters. The first chapter follows a chronological order, providing information about when and where the terms "Goth" and "Germanic" first appeared in the sources. The second chapter focuses primarily on the image of Arianism from the Roman perspective and the processes of its spread among the Goths. The third and most extensive chapter sheds light on the Amal dynasty, the Gaut Cult, and the relationship of the Arianism issue with these concepts.

Keywords: Arianism, Gaut Cult, Ostrogoths, Amal Dynasty, Theoderic, Council of Nicaea, Council of Constantinople.

ÖNSÖZ

Bizans tarihine yönelik merakım dolayısı ile daha lisans öncesi dönemde başlamış olduğum Bizans okumaları, ilerleyen süreçte çeşitlenerek derinlik kazanmıştı. Nitekim bu doğrultuda dikkatimi ve ilgimi en çok çeken başlıklar ise hep dini meseleler olmuştu. Gerek lisans eğitimim gerek ise yüksek lisans eğitimimde bu konular hakkında çeşitli literatür okumaları yaptım. Okumalarım sırasında Timothy E. Gregory'nin, *Bizans Tarihi* kitabında *monofizit* inancının özellikle Kıptiler ve Süryaniler tarafından desteklendiğinin belirtilmesi, bu konu hakkında düşünmeme vesile oldu. Nitekim bu doğrultuda yaptığım okumalar sırasında, barbar olarak anılan kavimler arasında Ariusçuluğun benimsenme sebepleri üzerine de düşünmeye ve okumalar yapmaya başladım. Yaptığım okumalar doğrultusunda özellikle İtalya coğrafyasına hâkim olmaları ve kurucu krallarının Roma geçmişi dolayısıyla araştırmalarımı Ostrogot Krallığı üzerine yoğunlaştırmak suretiyle bu tezi kaleme almış bulunmaktayım.

Yüksek lisansa başlangıç sürecimden itibaren bana olan itimâdı ve desteği dolayısıyla en başta danışman hocam Doç. Dr. Siren ÇELİK'e sonsuz teşekkürü borç bilir, şükranlarımı sunarım. Bununla birlikte ders sürecimde kazandırdıkları değerli bilgiler dolayısıyla Prof. Dr. Kemalettin KÖROĞLU, Prof. Dr. Hüseyin Sami ÖZTÜRK ve Prof. Dr. Esra Güzel ERDOĞAN ULUHAN hocalarıma ise müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

Son olarak bu süreçte maddi ve manevi olarak desteklerini benden esirgemeyen sevgili annem Neşe GÜLCÜ, sevgili kardeşim Beyza GÜLCÜ ve kıymetli arkadaşım Aleyna TÜRKÜSEV'e teşekkürlerimi sunarım.

Ali GÜLCÜ

İstanbul, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
KISALTMALAR v
GİRİŞ 1
1. Konu ve Amaç 1
2. Yöntem 1
3. Kaynakların Değerlendirilmesi 2
1. TARİHSEL SÜREÇTE GOTLAR 5
1.1 Germania, Got ve Ostrogotlar Hakkında 5
1.2 Antik Kaynaklarda Gotlar 7
1.3 VI. Yüzyıla Kadarki Kaynaklarda Gotlar 9
2. ARİUSÇULUK VE GOTLAR 19
2.1 Ariusçuluk Meselesi 19
2.2 Gotların Ariusçulukla Tanışması 22
3. AMAL HANEDANI 27
3.1 Gaut Kültünden Ariusçuluğa 27
3.2 Ariusçuluğun Ostrogot Kimliği ve Siyaseti Üzerindeki Etkisi 35
SONUÇ 46
KAYNAKÇA 48
Antik Kaynaklar 48
Modern Kaynaklar 49
EKLER 52

KISALTMALAR

Amm. = Ammianus Marcellinus

Ann. = Annales

BKZ. = Bakınız

Bell. = De Bellis

Cass. = Cassiodorus

Chron. = Chronicon

ÇEV. = Çeviren

ED. = Editör

Ennod. = Ennodius

Epist. = Epistulae

Eus. = Eusebius

Get. = Getica

Germ. = Germania

Geogr. = Geographika

HE. = Historia Ecclesiastica

Hist. = Historiae Adversus Paganos

Jord. = Jordanes

M.Ö. = Milattan Önce

M.S. = Milattan Sonra

Marc. Com. = Marcellinus Comes

NH. = Natural History

NHist. = Nova Historia

Or. = Orosius

Phil. = Philostorgius

Plin. = Pliny

Poem. = The Poetry of Ennodius

Ptol. = Ptolemaîos

Proc. = Procopius

Res. = Res Gestae

Rom. = Romana

SS. = Sayfalar

Strab. = Strabo

Tac. = Tacitus

Var. = Variae

VB. = Ve benzeri

VC. = Vita Constantini

Zos. = Zosimus

GİRİŞ

1. Konu ve Amaç

Ariusçuluk, 325 yılında Hristiyanlığın temel doktrinlerinin belirlendiği İznik Konsili'nde önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bu inanç, İskenderiyeli bir ruhban olan Arius'un öğretilerinden kaynaklanır. Arius'a göre İsa Mesih, Tanrı ile aynı özden değildir ve bu yüzden Tanrı ile eşit sayılamaz. Bu görüş, özellikle Hristiyanlığın Tanrı anlayışını şekillendiren İznik Konsili'nde ele alınmış ve çoğunluk tarafından reddedilmiştir. Konsilin kararına göre İsa, Tanrı ile aynı özden (*homoousios*) kabul edilmiş ve Arius'un görüşleri sapkınlık olarak kabul edilmiştir. Ancak sonraki yıllarda, özellikle Roma İmparatorlarının politik tercihleri doğrultusunda Arius'un öğretileri 381 yılında toplanan Konstantinopolis Konsili'ne kadar yer yer kesintiye uğramakla birlikte imparatorluktan destek görmüştür. Fakat İznik itikadının koyu bir taraftarı olan Theodosius'un imparator olması ile bahsedilen konsil toplanmış ve Ariusçuluk, Roma İmparatorluğu ve halkı nezdinde desteğini kaybetmiştir. Fakat Constantinopolis Konsili öncesi, Ariusçu bir imparator olan Valens döneminde Vizigotların Roma topraklarına girmesi, onların da Ariusçuluk ile tanışmasını sağlamıştır. Dolayısıyla, Roma halkı nezdinde Ariusçuluk itibar ve destekçi kaybetse de Vizigotlar aracılığı ile Ostrogotlar, Vandallar, Burgundlar vb. barbar kavimler arasında taraftar toplamaya devam etmiştir. Bu süreçte Ariusçuluğun, barbarlar arasında yayılması Roma'nın bir politikası neticesinde gerçekleşmiş olsa da ilerleyen süreçte Roma İmparatorluğu'nun karşısında durmak pahasına benimsenmesi ve desteklenmesinin nedenleri, birçok araştırmacının dikkatini çekmiş, nitekim merak konusu olmuştur. Ancak Ariusçuluk hakkındaki birincil kaynakların sınırlı olması gibi sebeplerden dolayı konu hakkında çalışmalar oldukça seyrektir.

Bu tez kapsamında, İtalya topraklarına hâkim olan ve birçok açıdan Roma geleneklerini sürdürmelerine karşın Roma İmparatorluğu'nun tepkisini çekmek pahasına Ariusçuluğu benimseyen ve destekleyen Ostrogot Krallığı'nın bu itikadla nasıl tanıştığı, Ariusçuluğun bir kimlik ve kültürel muhafaza gayesiyle mi benimsendiği gibi sorular modern çalışmalar ve antik kaynaklar aracılığıyla cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

2. Yöntem

Tez, Ostrogot Krallığı ve Amal Hanedanı nezdinde Ariusçuluğun, Ostrogot kimliğinin muhafaza edilmesindeki yeri ve takip ettikleri politikalara nasıl hizmet ettiğini tespit etmeyi, anlamayı ve yorumlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, Got kimliği üzerine yapılan araştırmalarda öne çıkan *Primordializm* ve *Etnogenez* teorileri incelenerek Ariusçuluk ile Got kimliği arasındaki ilişki,

Etnogenez teorisi ışığında ele alınmıştır. Öte yandan incelenen antik kaynaklara ve modern çalışmalara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşılmış ve antik yazarların eserlerini hangi fikir doğrultusunda ele aldıkları belirtilmiş, çağdaş araştırmacıların iddiaları ise karşılaştırma yolu ile incelenmiş ve sonuca varılmıştır. Kronolojik bir sıra ile ele alınan antik kaynakların İngilizce çevirilerinden faydalanılmış, çağdaş araştırmalarda da Türkçe kaynakların eksik yahut yetersiz kalması dolayısıyla ağırlıklı olarak İngilizce literatürden faydalanılmıştır. Nitekim belirtilen sebeplerden dolayı kullanılan Türkçe eserler çok az sayıdadır. Tez, akıcı bir şekilde anlaşılabilmesi için üç bölüme ayrılmıştır. I. Bölüm Germania, Gotlar ve Ostrogotlara dair bilgi sunarken, II. Bölüm Ariusçuluk meselesinin ortaya çıkışı ve Gotların Ariusçuluk ile tanışmasını ele almaktadır. III. Bölüm ise Amal Hanedanı ve Ariusçuluk öncesi kültürleri ve Ariusçuluğun kimlik ve siyaset üzerindeki etkisi gibi alt başlıklardan oluşmaktadır.

3. Kaynakların Değerlendirilmesi

Tez kapsamında kullanılan kaynaklar, VI. yüzyıla kadarki kaynaklar ve modern çalışmalar olmak üzere iki kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Nitekim tezin birinci bölümü ağırlıklı olarak bu kaynaklar ve bunların Gotlar hakkındaki anlatılarından oluşmaktadır. Bu sebeple ilk kategoriyi oluşturan eserler, antik kaynaklar başlığı altında incelenmiş olup bu kaynaklardan ilki M.Ö. IV. yüzyılın sonlarına doğru Piteas'ın Britanya ve Jutland bölgesine yapmış olduğu geziyi anlattığı seyahatnamesidir. Eserin Guiones ve Teutones ismiyle anılan halklara değinmesi, tez kaynakları içerisinde yer edinmesini sağlamıştır. Bu sıraya göre ve Töton halklarını Keltlerden ayırması dolayısıyla M.Ö. II. yüzyılda yaşamış olan Apamealı Posseidonius'un *Historia*'sı ile devam eden tez, Romalıların Germen kavimleri ile ilk karşılaştıkları M.Ö. I. yüzyıl yani Caesar döneminden bahsederek kronolojik sıralamayı devam ettirmektedir. Bu doğrultuda Caesar'ın *De Bello Gallico* isimli eserine de yer verilmiştir. Germen kavimleri ve Roma etkileşimi dolayısıyla ortaya çıkan bir diğer eser olan Tacitus'un M.S. I. yüzyılda kaleme aldığı *Germania* isimli eseri de keza bu doğrultuda incelenmiştir. Tacitus özellikle Gutones halkının yaşadığı coğrafya bakımından bilgi sağlayarak teze önemli bir katkı sağlamıştır. Tabii bu anlatı tezin ilerleyen bölümlerinde de arkeolojik verilerle desteklenmiştir. Ancak bu kısma kadar ki eserlerin çoğunun özelliği Germen kavimlerini Keltlerden ayrı tutmalarıdır. Nitekim bundan sonraki kaynaklar, Gotlardan bahseden ilk kaynaklar olmaları bakımından öne çıkmakta ve bahsettiğimiz üzere kronolojik bir sıra ile anlatılmaktadır. Bu doğrultuda Strabo'nun M.S. I. yüzyılda tamamladığı *Geographika* isimli eserine yer verilmiş olup, onun Got isminden ilk bahseden kaynak olduğu anlatılmaktadır. Bu gibi örnekler yer yer Wolfram gibi önemli Got tarihçilerinin anlatıları ile desteklenerek kullanılmıştır. Tacitus'un ardından Yaşlı Plinius'un M.S. I. yüzyılda kaleme aldığı *Naturalis Historia* ve Claudius Ptolemaeus'un M.S. II. yüzyılda kaleme aldığı *Geographika* isimli eserler gelmektedir. Bizi bölgede yaşayan Germen halkları hakkında

bilgilendiren bu eserler, daha önce de belirtildiği üzere arkeolojik verilerle birlikte incelenerek Romalılarla karşılaşmadan önce Gotların yahut Germania bölgesinin durumu hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır.

İkinci kategoride ise Gotların, Roma kaynaklarında yer almaya başlaması esas alınmış ve VI. yüzyıla, yani Ostrogot Krallığı'nın yıkılışına kadar olan kaynakların analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda ilk bahsedilen isim Ammianus Marcellinus olup, eseri Hun akınlarına paralel şekilde ortaya çıkan Gotlar hakkında detaylı bilgi sağlaması sayesinde bu başlığın ilk kısmında yer almaktadır. IV. yüzyılda kaleme aldığı eseri *Res Gestae* sayesinde hem Got halklarının farklı isimler ile anıldıklarını, Doğu ve Batı olacak şekilde iki topluluk olarak değerlendirildiklerini anlatmakla birlikte, Batı Gotlarının yönetim sistemine dair verdiği bilgiler önemlidir. Ammianus Marcellinus'u kronoloji doğrultusunda Orosius takip etmektedir. Eserinde yer yer Ammianus ile paralellik gösteren yazar, Hristiyanlığı desteklemesi açısından pagan olan Ammianus'tan farklılık göstermektedir. V. yüzyılın başlarında kaleme aldığı eseri *Historiae Adversus Paganos*, Hristiyan bir bakış açısıyla yazılması dolayısıyla teze farklı bir perspektif katacağı düşüncesi ile dâhil edilmiştir. Bu başlık altında değinilecek bir diğer yazar ise Philostorgius'tur. Yazar kaleme aldığı *Kilise Tarihi* ile öne çıkmaktadır. Fakat onu önemli hale getiren, eserinin türünden ziyade -nitekim bu konuda ilk değildir- Ariusçuluğu benimsemiş ve eseri günümüze ulaşmış sayılı yazardan biri olmasıdır. Bu durum onu tez için değerli kılmaktadır. Her ne kadar Ariusçu olsa da bir o kadar da Romalı olduğu ve Gotları da bu bakış açısıyla kaleme aldığına dair bilgiler tezin ilgili bölümünde detaylandırılmıştır. Sonrasında bahsedilen ve V. yüzyılın sonları ve VI. yüzyılın başlarında kaleme alınan *Nova Historia* isimli eseriyle bilinen Zosimus ise Ammianus gibi bir pagan olmasıyla dikkat çekmektedir. Hem eserini diğer yazarlardan daha ileri bir tarihe götürmesi hem de pagan bir bakış açısıyla Roma ve Gotlardan bahsetmesi eserini tez için önemli kılan unsurlardandır. Buna örnek olarak Hristiyanlığı benimseyen I. Constantinus'u Hristiyanlığı kabul etmesi dolayısıyla eleştirmesi ile dikkat çeken yazar, bu açıdan Ammianus'tan ayrılmaktadır. Bu noktadan itibaren gelen yazarlar neredeyse birbirlerinin çağdaşı (VI. yüzyıl) olmakla birlikte, farklılaştıkları noktalar eserlerine de yansımış ve bu doğrultuda değerlendirilmişlerdir. Bunlardan ilki ise Cassiodorus ve günümüze ulaşmayı başaran eseri *Variae*'dır. Bu eser direkt olarak Ostrogot Krallığı'nı ele alması ve krallığın idari dinamiklerinin anlaşılması bakımından sağladığı bilgilerce değerlidir. Onu takip eden Marcellinus Comes ise bir kronik yazarı olmakla birlikte eserinin, hâkimiyetinde yaşadığı imparator Iustinianus'un politikaları doğrultusunda şekillenmesi dolayısıyla tez içerisinde yer almaktadır. Onu ise bir Got olduğu belirtilen ve Got tarihi hakkında birçok kaynakta yer almayan bu sebeple tezde önemli bir yere sahip olan Iordanes'e yer verilmiştir. Eseri her ne kadar Iustinianus hâkimiyeti altında yazılmış olsa da Gotlar hakkında sağladığı bilgiler bakımından Marcellinus Comes gibi yazarlardan ayrılmaktadır. Bu durum eserini tez

için değerli kılmaktadır. Son olarak ise Ostrogot Krallığı'nın yıkılış sürecine şahit olmuş olan Procopius'un *De Bellis, De Aedificiis* ve *Anecdota* gibi eserlerinden bahsedilmekle birlikte Ostrogotlar hakkında birinci elden bir kaynak olması dolayısıyla *De Bellis* daha ağırlıklı olarak incelenmiştir. Procopius'un belli ölçülerde imparator Iustinianus'un fikirlerinden ayrı düşmesi onu tez için önemli hale getiren unsurlardan biridir.

Bahsedilen kaynakları destekleyecek şekilde modern literatürden de faydalanılmış olup, bu doğrultuda Got tarihinin önemli isimlerinden Wolfram'a ve onun *Gotlar Tarihi, Roma İmparatorluğu ve Germen Halkları* gibi çalışmalarına yer verilmiştir. Bu isimler özellikle temsil ettikleri ekol doğrultusunda seçilmiş olup Reinherd Wenkus'un başlattığı *Etnogenez* fikri etrafında toplanan –ki Wolfram da bunlardan biridir- Thomas Burns, bu eksende yani Wolfram'ın öncüsü olduğu Viyana Ekolü'ne yakın hareket eden Peter Heather gibi isimlere yer verilmiştir. Buna karşın farklı fikirlerin de temsil edilmesi gayesiyle Toronto Ekolü denilen bir görüşün öncüsü olan Walter Goffart'a ve Wolfram'ın karşısında yer alabilecek Michael Kullikowski gibi araştırmacılara da yer verilerek teze farklı bir perspektif katmak amaçlanmıştır. Ayrıca Turhan Kaçar ve Bahadır İkican gibi isimlerin de konuyla ilgisi çalışmalarına yer verilmiştir.

Antik olarak sınıflandırılan kaynaklar hakkında daha detaylı bir anlatıya tezin ilk bölümünde; bahsedilen modern kaynaklara ise özellikle ikinci ve üçüncü bölüm başlıklarını aydınlatmak amacıyla genişçe yer verilmiştir.

1. TARİHSEL SÜREÇTE GOTLAR

Bu bölümde Gotların ait olduğu etnik köken, yaşadıkları coğrafyalar ve kaynaklarda ne şekilde yer edindiklerinden bahsedilecektir.

1.1 Germania, Got ve Ostrogotlar Hakkında

Kuzeyli halkların tarihi kaynaklarda yer almaya başlamaları, onların Akdeniz coğrafyası ve çevresine hareket etmelerine paralel olarak başlamıştır. Bu doğrultuda M.Ö. V-IV. yüzyıllarda Greko-Romen dünyanın tarih yazımında kayıt altına alınan ilk kuzeyli kavimler, Hekateus (M.Ö.550-476) ve Herodotus (M.Ö. 484-425)'un eserlerinde geçen İskitler ve Keltler olmuştur. Adı geçen bu etnik grupların yaşadığı yerlerin Batı Avrupa, Alplerin etekleri ve günümüz Rusya stepleri olduğundan bahsedilir. İki kaynağın ortak paydada buluştuğu bir diğer nokta ise Germenlerden bahsetmeyip yalnız Keltler ve İskitlere değinmeleridir (Todd 2004: 1). M.Ö. IV. yüzyılın sonlarına doğru Yunan bir coğrafyacı olan Piteas (380-310) Britanya ve Jutland[1] yarımadası civarına seyahat etmiştir. Piteas'ın bölgede yaşayan "Guiones" ve "Teutones" isimli halklardan bahsetmesi ve bu halkları Keltlerden ayrı konumlandırması direkt isimlendirmese de bölgedeki Germen varlığına dair önemli bir kayıttır (Cunliffe 2002: 147). Bu notlar sayesinde Germenleri, Keltlerden ayıran ilk gözlemci olabileceğinden bahsedilmektedir. M.Ö. II. yüzyıla gelindiğinde, bu tarihlerde yaşamış olan Apamealı Posseidonius'un *Historia* isimli eserinde de Piteas'ın yaptığı gibi Töton halklarını Keltlerden ayrı tutarak, Germenlerin ayrı bir halk olarak varlığını desteklemiştir (Todd 2004: 1-2). Ancak bu eserler Germen halkları hakkında detaylı bilgi ihtiva etmekten uzaktır. Nitekim Roma Devleti kendi sınırlarından uzakta bulunan bu halklarla ilgilenmemiş ve tarih yazımlarına konu etmemiştir. Germenler, Roma Devleti'nin dikkatini ilk olarak Töton ve Kimberlerin Gaius Iulius Caesar döneminde, Roma topraklarına giriş yapmalarıyla çekmiştir (Todd 1972: 3). Bu etkileşim neticesinde Caesar tarafından *De Bello Gallico* isimli bir eser kaleme alınmıştır (Todd 2004: 2). Eserde Ren nehri Kelt ve Germen halklarını ayıran coğrafi sınır olarak kabul edilmektedir. Ancak Got ismine değinilmemesi, Gotların Roma sınırlarından oldukça uzakta yaşadıklarını yahut onları tanımlayan farklı bir tabirin kullanımda olduğunu düşündürmektedir (İkican 2023: 17). Eser dönemi için detaylı olmakla birlikte içeriği Germania bölgesinin küçük bir bölümünü ele almaktadır (Todd 2004: 2). Augustus zamanına gelindiğinde Germenler üzerine yapılan seferler sayesinde Yaşlı Plinius'un *Bella Germaniae* isimli bir eser ortaya konduğundan bahsedilse de eseri günümüze erişememiştir. M.S. 98 yılında ise dönemi için en detaylı çalışma olarak kabul edilen Tacitus'un *Germania*'sı yazılmıştır ki eserinde Plinius'tan faydalandığı düşünülmektedir (Todd 2004: 4). Germen topluluklarına ait kaynak statüsündeki eserler

[1] Jutland yarımadası Almanya'nın kuzeyinde bulunmakta ve günümüz Danimarka topraklarının büyük bölümünü oluşturmaktadır.

bakımından yukarıda bahsedilenler gibi Greko-Romen dünyaya mensup yazarların eserlerine erişilebilmektedir. Bu bakımdan Germenler hakkındaki bilgilerin gayet taraflı olduğundan bahsedilebilir. Nitekim Roma ve Yunan toplumları kendi toprakları dışındaki medeniyetleri "barbar" olarak tanımlama eğilimindedirler (Heather 2018: 209-210). Caesar'dan sonra bölge ve halkları hakkında en detaylı bilgi sağlayan müellif ve eserin ise Tacitus'un *Germania*'sı olduğu kabul görür. *Germania* tabirinin dönemi itibariyle yeni bir ifade olduğundan bahseden Tacitus, o dönem Ren Nehri'ni geçerek Galyalıları bölgeden kovan Tungri kavmine Germanialı dendiğinden bahsetmektedir (Tac. Germ. 2.5). Müellif tarafından Germania bölgesi batıda Ren Nehri, güneyde Tuna Nehri, kuzeyi Baltık Denizi ve doğusunda ise Vistül Nehri ve Karpat Dağlarıyla sınırlandırılmıştır (Tac. Germ. 1.1-3). Bununla birlikte bölgede Marsi, Gambri, Süevi, Vandalii, Gotones vb. gibi birçok kavmin yaşadığından bahsetmiştir (Tac. Germ. 2.5).

Tarihi kaynaklar ve arkeolojik buluntuların eşliğinde yapılan çalışmalar neticesinde ise bölge halkları kabaca bu sınırlar dâhilinde dört grubu ayrılmıştır (Todd 1972: 9):

1-İskandinavya'nın güneyinde ve Avrupa kıtasının kuzey sahil şeridini kapsayan bölgede Chauci, Frisii ve birkaç küçük kabile halkının daha yaşadığı "Kuzey" grubu,

2-Ren ve Saale nehirleri arasındaki bölgede Chatti, Cherusci, Bructeri, ve Tencteri vb. halkların yaşadığı "Batı" grubu,

3-Elbe ve Oder nehirleri arasındaki bölgede Semnones, Langobardi, Hermunduri ve Marcomannilerin yaşadığı "Elbe" grubu,

4- Oder ve Vistül nehirleri arasındaki bölgede Burgundialı, Rugi, Vandal ve Gotların yaşadığı "Doğu" grubu.

Benzeri bir gruplandırma Germen dilleri açısından da söz konusudur. Yapılan filolojik araştırmalar neticesinde Hint-Avrupa dil ailesine mensup olduğu düşünülen Germen dilleri kendi içinde üç kola ayrılmıştır (Van der Hoek 2018: 661):

1-İskandinav dillerini oluşturan Kuzey Germen dilleri,

2-İngilizce, Almanca, Flemenkçe gibi dilleri içeren Batı Germen dilleri,

3- Gotça, Vandalca gibi günümüzde yaşamayan Doğu Germen dilleri.

Doğu grubunda yer alan bir Germen halkı olan Gotlar ise hem Roma ile olan uzun süreli etkileşimleri hem de Hristiyanlığı ilk benimseyen Germen halkı olması bakımından önemli olmakla birlikte çalışmanın odak noktasında yer almaktadırlar.

VI. yüzyılda bir Got tarihi kaleme alan Jordanes'in anlatımına göre, Got halkı Kral Berig önderliğinde üç gemi ile yola çıkmıştır (Jord. Get. 17.94). Nitekim Vistül Nehri'nin karşısında yer alan Scandza ismiyle anılan adadan ayrıldıklarından ve okyanus kıyısındaki Ulmerugi ve Vandal halklarını yenerek bölgeye Gotiscandza ismini verdiklerini belirtir (Jord. Get. 3.17-24; 4.25-26). Sayıları artınca ise Kral Berig'in beşinci kuşak torunu olan Filimer öncülüğündeki Gotların, daha yaşanabilir yerler aramak maksadıyla kendi dillerinde *Oium* adıyla anılan Scythia bölgesine göç ettiklerinden söz eder (Jord. Get. 4.27-28). Modern Got tarihçisi Herwig Wolfram, Gotlar arasındaki ayrımın Scythia bölgesine göç sonrası yaşandığını ve ilk olarak 291 yılında Tervingi isminin kaynaklarda geçmesiyle bu ayrımın belgelendiğinden bahseder. Bununla birlikte kaynaklarda 392 yılına kadar Greuthungi - Ostrogothi ismine rastlanmaz. VI. yüzyılda Cassiodorus'un bir Got tarihi yazmasıyla birlikte bu halklar Vizigot ve Ostrogot olarak anılmaya başlanmıştır. Etimolojik olarak bakıldığında Tervingi'nin orman insanları, Greuthungi'nin ise steplerin yerlileri anlamına geldiğinden bahsedilir (Wolfram 1988: 24-25; İkican 2023: 21). Bu bakımdan Jordanes, Vizigot ismini Batı Gotları, Ostrogot ismini ise Doğu Gotları için kullanmıştır (Jord. Get. 14.82). Dolayısıyla bu isimlendirmelerin coğrafi konumla ilişkili olduğundan söz edilebilir. Bununla birlikte Roma kaynaklarında ilk olarak Tervingi isminin geçmesi de Vizigotların, Scythia steplerinin batısında kaldığının bir diğer işareti olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla isimlendirmelerin coğrafi sebepleri olması mantıklıdır.

1.2 Antik Kaynaklarda Gotlar

Antikçağ eserlerinde Got isminden bahseden ilk kaynaklardan biri Strabo'nun *Geographika* isimli on yedi ciltlik eseridir. Yedinci cildin birinci bölümünde Germenler hakkında bilgi vermekte ve Alplerin kuzey doğusunda yer alan Hercynian Ormanı'ndan bahsetmektedir. Bu ormanlarda yaşayan Suevi ve Quad halklarından bahseden Strabo, Marcomanni halkıyla akraba olan Maroboduus ve Bujæmum isimli kraliyet kentinin de bu bölgede olduğunu aktarır. Strabo'nun anlattığı kadarıyla Augustus tarafından himaye edilen Maroboduus,[2] bahsedilen bölgeye dönüp hâkimiyet sağladıktan sonra Lugi, Zumi, Butonas, Mugilones, Sibini ve Semnones halklarını hâkimiyet altına almıştır (Strab. Geogr. 7.1.3).

Strabo'nun bu anlatısı, Got ismine değinen ilk kaynaklardan biri olması ve yaşadıkları coğrafyaya dair bilgi vermesi bakımından önemlidir. Bir Got tarihçisi olan Herwig Wolfram da Strabo'nun eserinde ''Βούτωνας'' olarak geçen halkın esasında "Γούτωνας" olarak yazılmasının doğru olduğundan; "Β" "Γ" gibi harflerin birbirlerinin yerine kullanılabileceğinden eserinde bahsetmiştir (Wolfram 1988: 3; İkican 2023: 18).

[2] Maroboduus, Tacitus'un anlatımına göre bir Suevi kralıdır; Detaylı bilgi için Bkz: Tacitus. *Annals*, çev. A. J. Woodman, Indianapolis, Hackett Publishing Company, Inc., 2004, ss. 52,72.

Gotlardan bahseden bir diğer kaynak ise Yaşlı Plinius'un *Naturalis Historia* isimli eseridir. Otuz yedi kitaptan oluşan eserinin dördüncü kitabında Vandali, Burgundiones, Varini, Carini ve Gutones olarak beş Germen halkının olduğundan bahsetmiş, bununla birlikte bu halkları Vandalların bir alt kolu olarak değerlendirmiştir (Plin. HN. 4.14; İkican 2023: 18). Plinius otuz yedinci kitabının on birinci bölümünde bir Phaethon efsanesi ve buradan yola çıkarak kehribarın kaynağına dair teorilerden bahseden Plinius Sotacus ve Piteas'ın isimlerine ve iddialarına değinmiştir. Sotacus kehribarın Britanya'da kayalardan aktığından bahsetmiş, bunun üzerine Piteas, Metuonis isimli bir nehrin döküldüğü çevrede Gutones isimli bir Germen halkının yaşadığını da eklemiştir. Bununla birlikte bölgeden bir günlük uzaklıkta olan Abalus Adası'nın kıyılarına bahar akıntılarının kehribar taşıdığını anlatan Piteas, ada halkının bu kehribarı yakacak olarak kullandığını ya da komşuları Töton halkına sattıklarını da aktarır. Piteas'ın bahsettiği ada, Timaeus tarafından ''Basilia'' Lâpsekili Ksenephon tarafından Baltia adıyla anılmakta birlikte bahsedilen bölgenin Baltık Denizi üzerinde yer alan doğu Prusya'nın bir bölümü olduğu ihtimal dâhilindedir (Plin. NH. 37.11.30-37: 187-191; İkican 2023: 18).

Germenler ve Gotlar hakkında önemli bilgiler sunan bir diğer müellif Tacitus'tur. Konu bağlamında ele alınabilecek iki önemli eseri mevcuttur. Bunlardan ilki Germania bölgesi ve halkları hakkında detaylı bilgi sağladığı *De Origine et situ Germanorum*'dur. Tacitus'un eserinde bahsettiği yerleri gezmediği söylenmekle birlikte, bu eseri için Posidonius'un *Historiae* isimli eseri, Caesar'ın *De Bello Gallico* isimli eseri, Yaşlı Pilinius'un günümüze erişmemiş olan *Bella Germaniae* isimli eseri, Titus Livius'un *Ab Urbe Condita* isimli eserinin günümüze erişmemiş olan yüz dördüncü kitabı ile Germania savaşına katılan Romalı komutan ve askerlerin anılarından faydalanıldığından bahsedilir. Eserinde Lugilerin ötesinde Gotones isimli bir halkın yaşadığından bahseder ve özgürlüklerine mâni olmayacak şekilde görece sıkı bir yönetim anlayışına sahip olduklarını söyler. Gotones halkının ilerisinde deniz kıyısında Suones kavmine değinen Tacitus, bu kavmin ötesindeki topraklarda güneşin batmadığını aktarır. Bununla birlikte denizleri tarayarak kehribar topladıklarından bahseder (Tac. Germ. 43.6; 44.1-3; 45.1-8; İkican 2023: 18). Bu anlatıdan Yaşlı Plinius sayesinde Piteas'ın da bahsettiği görülmektedir. Keza Gotones halkının Lugilerin ötesinde yaşadığı, Tacitus'tan önce Strabo tarafından dile getirilmiştir. Bu durum yazarların kendilerinden önce yaşamış olan yazarların eserlerini belli ölçüde tekrar ettikleri fikrini akla getirmektedir. Nitekim anlatılan coğrafyanın Roma Devleti'nin sınırlarına uzak olması, yeni bilgiler elde etmelerini ve belli başlı eserlere bağlı kalmasına sebep olmuş olabilir. Bir diğer eseri olan *Annales* ise İmparator Augustus dönemi itibariyle başlamakta ve Nero'nun ölümüyle son bulmaktadır (Hatapkapulu 2006: 10). Bu eser de Chereusci kavminin kralı Ariminus ve Maroboduus arasındaki savaştan bahsetmektedir. Buna göre iki halk arasında savaş yaşanırken, Maroboduus'un daha önce sürgüne gönderdiği Cataulda isimli bir Got soylusu intikam

maksadıyla bölgeye gelmiş, Maroboduus'a saldırmış, sarayını ele geçirmiş ve karargâhını burada kurmuştur (Tacitus Ann. 2.44.1-2; 2.45.1-4; 2.46.1-5; 2.64.2-3). Bu anlatı göstermektedir ki savaşçı bir lider önderliğinde Gotlar kendilerini bizzat ilgilendirmeyen savaşlara katılabilmektedirler.

Bu başlık altında değinilebilecek bir diğer eser Claudius Ptolemaîos'un *Geographika* isimli eseridir. Müellif ikinci kitabın onuncu bölümünde, Cimbri Yarımadası'nın[3] doğusunda, Scandia isimli üçü küçük biri büyük ölçekli dört adadan bahsetmektedir. Müellife göre bu büyük ada, Vistül Nehri'nin ağzında yer almakla birlikte batısında Chaedini, doğusunda Favonae ve Firaesi, kuzeyinde Finni, merkezinde Levoni ve güneyinde Dauciones ve "Gutae'" halkları yaşamaktadır. Bununla birlikte üçüncü kitabın beşinci bölümünde Vistül Nehri civarında yaşayan "Gythones" olarak adlandırdığı bir halktan daha bahsetmektedir (Ptol. Geogr. 3.5; İkican 2023: 19).

Yukarıda adı geçen yazarlar ve kaynakların ortak noktası Gotların bulunduğu nokta olarak Vistül Nehri civarını işaret etmeleridir. Ancak yine değinildiği üzere eserlerin birbirlerinden etkilenme ihtimali söz konusudur. Bu durumu açıklığa kavuşturmak açısından Wielbark Kültürü'ne bakmak doğru olacaktır.

Günümüz Polonya'sının kuzeyinde bir mezarlık alanı olan Wielbark Kültürü'nün I. yüzyılın başlarında Pomeranya ve Aşağı Vistül havzasında ortaya çıktığından ve zamanla Güney-Doğu eksenli bir ilerlemeyle mevcut toprakların terk edildiğinden bahsedilmektedir. Keza bu kültürün genişlemesi Jordanes tarafından aktarılan, Gotların Baltık Denizi'nden Karadeniz (Scythia) bölgesine göçüyle ilişkilendirilmektedir. Akademik olarak bu fikre katılmayanlar olmakla birlikte, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Avrupa arasındaki seyahatlerin ve emtia alışverişlerinin kesin olarak Wielbark Kültürü'nün de bulunduğu Amber Yolu üzerinden yapıldığı görüşü yaygındır (Rau 2018: 1590). Bununla birlikte Tacitus, Ptolemaeus ve Jordanes'in açıklamaları doğrultusunda Got, Gepid, Rugi ve Lemovii halklarının bölgede etnik yahut politik bir birlik olmadan ancak sosyal ve ekonomik bağlar doğrultusunda yaşadıklarından söz edilmektedir (Cieńśliński 2016: 251).

1.3 VI. Yüzyıla Kadarki Kaynaklarda Gotlar

Roma İmparatorluğu ve Gotlar arasındaki ilk çatışmaların, III. yüzyılda başlamasına karşın bu döneme ait kaynaklar, günümüze ya parça parça gelmiş ya da kendilerinden sonraki yüzyıllarda yaşamış yazarların atıfları sayesinde öğrenilebilmiştir. Bu nedenle tez içerisinde kaynakların kronolojik olarak anlatılması amacıyla ilk bahsedilmesi gereken yazar ve eser Ammianus Marcellinus'un *Res Gestae* isimli eseridir.

[3] Britannica, The Editors of Encyclopaedia, "Jutland" Encyclopedia Britannica, 20 Oct. 2023, https://www.britannica.com/place/Jutland. Accessed 6 Aug. 2024.

Eser IV. yüzyılda yazılmış olup döneminin en önemli kaynaklarından biri kabul edilmektedir. Yazarın pagan olduğu belirtilmektedir (Rohrbacher 2002: 31); olayısıyla itikâdî tercihinin etkileri eserinde de görülmektedir. Eseri Hadrianapolis Savaşı ile sona erdiren Ammianus, Gotlara da özellikle bu kısımda yer vermektedir. Bununla birlikte Gotlara ve türevi halklara yer vermesindeki temel etken Hun İstilası denebilir. Nitekim esas ilginin Hunlara yönelik olduğu söylenebilmektedir. Yazar, eserinde Got tabirini kullanmamakla birlikte, bu halktan bahsederken Tervingi ve Greuthungi halkları olarak bahsetmektedir (Amm. Res. 31.3.4-5). Keza anlatımında, ilk işgale uğrayan toprakların Greuthungi toprakları olması ve Tervingi halkının batı eksenli göçleri yukarıda da bahsettiğimiz ayrımın coğrafi olduğu görüşünü destekleyici niteliktedir. Gotların kökeni yahut kültürleri hakkında bilgi verilmemesine karşın anlatılar sayesinde Got toplumu ve yönetimleri hakkında fikir edinilebilmektedir. Örnek olarak yazar, Tervingi Gotları'nın lideri olarak Athanaricus isminden bahsetmekte ve yönetimindeki halkın bir Hun saldırısında ciddi zayiat aldığını belirtmektedir. Bununla birlikte temel ihtiyaçların eksiliği sebebiyle görevinden ayrıldığını anlatmaktadır. Tervingi halkının Roma topraklarına girişi sürecinde ise Alavivus ve Fritigernus isimli liderlerle karşılaşılmaktadır (Amm. Res. 31.3.4-7; 31.4.1-8). Bu durumun temel sebebinin Athanaricus'un yaşadığı askeri başarısızlık olması kuvvetle muhtemel olmakla birlikte, Gotların lider seçiminde savaşçı özelliklere verdiği önemin anlaşılmasına yardımcı olabilecek bir örnektir. Tervingi Gotları'nın Roma topraklarına gelişinde ve Athanaricus'un gücünü kaybetmesinde Hunların etkili olduğu anlatımı, çağdaş tarihçilerden E.A. Thompson tarafından da desteklenmektedir (Thompson 2008: 21-22). Ancak Michael Kulikowski, Hunların Alanlar, Greuthungi ve Tervingi halklarını Roma topraklarına sürüklediği anlatımına katılmaz. Sebep olarak ise imparatorluk sınırlarında Hunların ortaya çıkmasının 390'lı yıllara denk gelmesini göstermektedir. Bu ulusların karşılaşmalarının 350'li yıllara kadar götürülebileceği ihtimalini veren yazar, İmparator Valens ve Athanaricus'un anlaşma yaptığı 369 yılında bölgede hissedilen bir karışıklık olmadığının kesinliğinden bahseder (Kulikowski 2006: 127). Bu noktada Hunların, Got halkları için varoluşsal bir tehdit olmalarından ziyade bu halkları rahatsız etmeleri yahut 369 yılı itibariyle İmparator Valens ile yapılan yeni bir antlaşma sonrası Tuna'nın kuzeyindeki ekonomik şartların kötüleşmesinin bu göç hareketinde etkili olabileceği ihtimaller arasındadır (Mitchell 2020: 125-126). Eser içerisinde bahsedilen "Got soyluları ve halkları'' (Amm. Res. 31.6.1) gibi ifadeler, Gotların tek bir lidere sahip olmadığı, kendi tebaasına sahip soyluların askeri ve idari alanlarda etkin olmaları, Got halklarının içinde bulundukları dinamiklerin anlaşılması açısından önemlidir. Çağdaş tarihçilerden Michael Kullikowski, bu noktada Athanaricus'un tek kral olarak öne çıkmasından bahsetmekte ve kullanılan *Iudex* unvanına dikkat çekmektedir. Yazar bu unvanın toplumdaki kral unvanından üstün bir mertebeyi temsil ettiğinden bahsetmekle birlikte aradaki farkların belirsizliğinden söz etmektedir (Kulikowski 2006: 101).

Bununla birlikte Peter Heather, *Iudex* unvanının özellikle Tervingi topluluğunda görüldüğünden bahsetmektedir. Yazar, unvanın tehlike anında geçici olarak seçilen liderlere verildiğinden ve lidere özel yetkiler sağladığından bahsetmektedir. Bununla birlikte yazar, *Iudex* unvanının Greko-Romen kaynaklarda kral olarak algılanması dolayısıyla Ammianus'un da ifade ettiği gibi tek bir kralın hâkim olduğu bir yönetim algısı oluştuğunu aktarmaktadır (Heather 1998: 57).

Gotlardan bahseden bir diğer eser ise Orosius'un *Historiae Adversus Paganos'*dur. V. yüzyılın başlarında kaleme alınmış olan eser Hristiyanlığı övme amacıyla yazılmıştır. Eser Gotların yanında Burgundlar, Süevler, Vandallar vb. kavimlerden bahsetmesine karşın anlatımda Gotlara daha çok yer verilmektedir. Nitekim bu durumun temelinde Gotların, Roma İmparatorluğu ile ilişkilerinin geçmişi ve Roma için felaket denebilecek (Hadrianapolis Savaşı, Roma kentinin yağmalanması gibi) birçok olayda rol oynamaları etkendir. Bu sebepledir ki Gotlar, yazar tarafından Tanrı'nın Roma'ya ve paganlara uygun gördüğü bir ceza olarak ortaya çıkmaktadır. Orosius'un anlatımında Hristiyanlığın hamisi bir Roma görülmektedir. Buna örnek olarak Got kralı Athanaricus döneminde Hristiyan Gotlara karşı yapılan bir kovuşturmadan bahseden yazar, Roma'ya sığınan Hristiyan Gotların dostça karşılandığını anlatmaktadır. Ancak vermek istediği dini mesaj dolayısıyla anlatımına şüpheyle yaklaşılması gerekmekle birlikte kovuşturmaya dair farklı kaynakların mevcudiyeti, Roma toprakları dışındaki Gotlar arasında Hristiyanlığın varlığını ve yaşanan kovuşturmayı doğrulamaktadır (Or. Hist. 7.32.9). Bu durum Hristiyanların sayıca az olduğu düşüncesine sebep olmaktadır. Nitekim yönetimde tek ve mutlak bir otoritenin olmadığı göz önünde bulundurulduğunda çoğunluğun kovuşturmayı desteklediği çıkarımında bulunulabilir. Orosius'un anlatımında yer alan çelişkilerden bir diğeri de Ariusçuluk[4] meselesine dairdir. Nitekim İmparator Valens'in yanarak öldüğü iddiasını kabullenen yazar, onun aracılığıyla Ariusçu Hristiyanlığı benimseyen Gotların da öteki dünyada yanacaklarından bahseder (Or. Hist. 7.33.19). Roma'nın yağmalanması sürecinde Hristiyan ve pagan iki Got kralı üzerinden anlatımda bulunmakta ve pagan kralı bariz bir barbar olarak tanımlarken, Hristiyan kralı ise bir Romalıya benzetmekte (Or. Hist. 7.37.8-9), dolayısıyla çelişkiye düşmektedir. Bu anlatım doğrultusunda yazarın Hristiyanlık ve Romalılık kavramlarını bir tuttuğu düşünülebilir. Bununla birlikte yöneticiler istisna olacak şekilde, Got halkını barbarlıkla suçlamaya devam etmektedir. Nitekim Orosius, dönemin Got kralı Athaulf'un, Gothia'nın bir zamanlar Romania olduğu kendisinin ise Caesar olabileceğinden bahsettiğini ancak Gotların vahşi barbarlıkları dolayısıyla yasa tanımaz yapıda olduklarını bu sebeple halkıyla Roma'ya hizmeti doğru bulduğunu söyler (Or. Hist. 7.43.5-6). Bu doğrultuda Gotların, Roma gibi bir devleti örnek almaları şaşırtıcı olmayacaktır. Ancak kendilerini tamamen Roma devletine adadıkları söylemi, itikâdî ayrılık vb. sebepler dolayısıyla pek mümkün

[4] Ariusçuluk meselesine dair tartışmalar tezin ikinci bölümünde ele alınmaktadır.

olmayacaktır. Burada yazarın yapmış olduğu güzellemelerin, askeri ihtiyaçlar ve Hristiyanlığın bağlayıcılığı gibi unsurları desteklemesi açısından yapıldığı düşünülebilir.

Bu başlık altında bahsedilebilecek bir diğer eser Philostorgius'un *Kilise Tarihi*'dir. 368 yılında doğduğundan bahsedilen Philostorgius Ariusçuluğun bir kolu olan Eunomian İtikadı'nın savunucularındandır ve eserini 425 ile 433 yılları arasında yazdığı tahmin edilmektedir (Amidon 2007: XIII-XIX). Bir kilise tarihi yazmasına karşın takipçisi olduğu itikad ve dolayısıyla yazım tarzı farklılık göstermektedir. Eserde Gotlara dair en detaylı bilgi (W)Ulfila ve takipçisi olan Gotlara dairdir (Philostorgius 2007: 20-22). Bu noktada (W)Ulfila'nın Ariusçu olması, dolayısıyla kendisine sempati besliyor duyuyor olması muhtemeldir. Nitekim Kilise Tarihi yazımının öncüsü Caesarealı Eusebius'un da İmparator Constantinus için yapmış olduğu Musa benzetmesini (Eus. VC. 1.20.2), Philostorgius da (W)Ulfila için yapmaktadır (Phil. HE. 2.5-6). Bununla birlikte kendinden önceki tarihçilerin tarzını sürdürüp Gotları İskitler; diğer halkları ise barbarlar olarak anmaktadır (Phil. HE. 2.5). Ancak ilerleyen bölümlerde halk olarak Gotlardan bahsetmek yerine kişi isimleri, ırkları ve dini inançlarından bahsetmeyi tercih etmekte olduğu görülmektedir (Phil. HE. 11.8). Bu durumun sebebini anlamak maksadıyla Philostorgius için nelerin öncelikli olduğunu incelemek doğru olacaktır. Nitekim en hoşnut olmadığı hususun paganizm olduğu ve İznik İtikadı'nı ise bir paganizm yorumu olarak görmesi, İmparator Constantinus dönemi gibi konulara detaylıca değinmemesi yani dolaylı olarak Gotlara dair konulara değinmemesini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bununla birlikte (W)Ulfila'ya önemli bir yer vermesinin sebebi olarak Arius İtikadı'nın etkisi yadsınamaz. Muhtemelen bu sebeplerle Alaric gibi Got liderlerinden bahsederken herhangi bir dini vurgu yapmamakta ve mahiyetinden bahsetmemektedir (Phil. HE. 12.2). Aksi halde savunduğu itikadı yermek durumunda kalması muhtemel olurdu. Ancak yazarın yeri geldiğinde "Got asıllı bir pagan, ancak Roma'ya sadık bir isim" gibi ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda (Phil. HE. 11.8), Philostorgius için dini tercihlerin göz ardı edilebildiği, onun için en öncelikli olanın önce Roma sonrasında ise desteklediği itikad olduğu söylenebilir. Bu sebeple Gotlara dair verdiği bilgilerin yer yer daha önce bahsedilen diğer yazarlara nazaran daha kısa kaldığı görülmektedir.

Kronolojik olarak anlatımımıza devam etmemiz dolayısıyla bahsedilecek bir diğer eser ise Zosimus'un *Nova Historia*'sıdır. Zosimus hakkındaki bilgiler sınırlı olmakla birlikte, IX. yüzyılda yaşamış bir kitap koleksiyoncusu ve entelektüel olan Photius, onun imparatorluk hazinesinde görevli olduğundan ve ciddi bir paganizm savunucusu olduğundan bahseder (Ridley 1982: XI). Eserinde de bunun emareleri görülmektedir. Eserinde Gotlara da değinen yazar, onlardan özellikle İskitler ya da barbarlar olarak bahsetmektedir. Nitekim incelediği dönemi kaleme alan yazarların geleneğini devam ettirdiği düşünülebilir. Bu bakımdan ilk olarak İmparator Decius dönemindeki Got – Roma savaşları, Gotların Anadolu ve Balkanları işgali ile İmparator Claudius dönemi ve Aurelian'ın bu kavme karşı

başarılarını anlatan eser bu imparatorlardan övgü ile bahsetmektedir (Zos. NHist. 1.23-26, 1.41-49, 1.63-64). Sonrasında İmparator Constantinus döneminde Gotlarla olan mücadelelere değinse de İmparator'u Roma'nın çöküşüne sebep olmakla suçlamaktadır (Zos. NHist. 2.31-34). Nitekim bu noktada, odak noktası Hristiyanlıktır. Bu süreçlerde Gotları genelde İskitler ya da barbarlar olarak anmasına karşın, İmparator Valens döneminde yaşanan olaylarda, Gotlara karşı Roma'nın tutumunu haksız bulmakla birlikte, yozlaşmış görevlileri suçlamaktadır (Zos. NHist. 4.20). Bu bakımdan daha önce incelediğimiz iki yazarla da paralellik göstermektedir. Eserde ciddi anlamda eleştirilen bir diğer imparator ise I. Theodosius'tur. Zosimus, Theodosius'un Gotların asker olarak alınmasına müsaade etmesinin devlete ciddi zararlar verdiğini ve zafiyet yarattığından bahsetmektedir (Zos. NHist. 4.28-34). Bu açıdan alınan kararların ne gibi sonuçları olduğunu göstermesinden dolayı faydalı bir eser olduğu söylenebilir. Eser 410'lu yıllarda sona ermektedir. Ancak Romanın ele geçirilişine dair yazdıkları eksik kalmıştır. Nihayetinde eser, Gotların kültürel yahut dini faaliyetleri hakkında bir açıklama sunmaz ancak Roma ve Gotların ilişkileri, siyasi anlamda ne yönde bir tutum içerisinde olduklarının anlaşılması bakımından faydalıdır.

VI. yüzyıla kadarki kaynaklar başlığı altında değinilebilecek bir diğer kaynak ise Cassiodorus'un *Variae* isimli eseridir. Eserin tahmini 540'lı yıllarda tamamlandığından bahsedilmektedir (Bjornlie 2019: 1). Eser, Ostrogot kralı Theoderic döneminden Theodahad ve Witigis'in saltanatına kadarki süreçte yazılmış olan mektupların bir araya getirilmesiyle oluşan on kitap ve kendi adına yazılmış olan mektuplardan meydana gelen on birinci ve on ikinci kitapların tamamını içermektedir (Bjornlie 2019: 10-11). Bu açıdan eser, yazarın kişisel görüşlerine yer vermekten ziyade bizzat dönemin yöneticilerinin kararlarını öğrenmemizi sağlaması bakımından önemlidir. Mektupların içeriği çok çeşitli olmakla birlikte Ostrogotlar'ın Franklar, Doğu Roma, Burgundlar, Herullar, Vizigotlar, Vandallar gibi birçok kavimle ilişkilerinin anlaşılması açısından önemli bilgiler içermektedir (Cass. Var. 1.24, 1.45; 3.1; 4.1-2; 5.43). Bunun yanında hâkimiyetleri altındaki İtalya da imar faaliyetleri, görevlendirmeler, vergilendirmeler, aflar ve iç politika hakkında da detaylı bilgiler sunması eseri değerli kılan diğer unsurlardan sayılabilir (Cass. Var. 2.27, 2.35; 3.13, 3.32).

Gotlara değinen VI. yüzyıl yazarlarından biri de *Marcellinus Comes*'tir. İliryalı olduğundan söz edilen yazarın ne zaman doğduğu ya da öldüğü tam olarak bilinmemekle birlikte eserini altıncı yüzyılın ilk çeyreğinde yazdığı ve ikinci çeyreğinde güncellediği belirtilmektedir. Bir kronik olarak kaleme alınan eserin özellikle Hun, Ostrogot ve Bulgarların, Roma topraklarını işgali hakkında önemli bilgiler içerdiğinden bahsedilmektedir (Croke 1995: XX). Eserini 379 yılı itibariyle başlatan yazar, kendinden önceki yazarlar gibi kuzeyli kavimleri İskitler olarak anmaktadır. Keza Ariusçuluğa yönelik olumsuz düşüncelere sahip olduğu yazımından anlaşılmaktadır (Marc. Com. Chron. 379.2, 380.1-

382.2). Eser kronik türünde yazıldığı için olaylar yıl yıl ve kısa şekillerde anlatılmakla birlikte kimi satırlarda yazarın şahsi fikrine yer verildiği görülebilmektedir ki buna örnek olarak ‘’Batı İmparatorluğu’nun yegâne kurtarıcısı Aetius’un, İmparator Valentianus tarafından öldürülmesiyle Batı bir daha eski haline döndürülemeyecek şekilde düştü’’ söylemi örnek gösterilebilir (Marc. Com. Chron. 454.2). Bununla birlikte kimi yazarlarca çok önemli görülen Roma’nın Vizigotlarca işgaline ise çok kısa şekilde değinmektedir (Marc. Com. Chron. 410.1). Marcellinus yukarıdaki yazarlardan farklı olarak Theoderic döneminde Papa Ioannes’in, yahut Theodahad döneminde Piskopos Agapitus’un Doğu İmparatorluğu’na gönderilmesi ve burada karşılanma şekilleri bakımından verdiği bilgiler sayesinde, Ariusçuluğu benimsemiş olan Ostrogotlar nezdinde ve karşıt bir politika takip eden Iustinianus için İtalya’daki kilise kadrolarının önemi anlaşılabilmektedir (Marc. Com. Chron. 525.1, 535.2).

Yine bahsettiğimiz yüzyıllarda kaleme alınmış bir diğer eser ise Iordanes’in *Romana* ve *Getica*’sıdır. Iordanes’in VI. yüzyılın ilk çeyreğinde Doğu Roma İmparatorluğu’nda görevli bir üst düzey askerin sekreteri olduğundan bahsedilmektedir (Hoof, Nuffelen 2020: 2). Bu açıdan, döneminde İtalya’ya yerleşmiş olan Theoderic ve Ariusçu Gotlardan ayrıldığı söylenebilir. Nitekim Iordanes’in *Khalkedon* (Kadıköy) *Konsili*’nin[5] kuvvetli bir destekçisi olduğu belirtilmektedir (Hoof, Nuffelen 2020: 6). Eseri *Romana*’da özellikle Hristiyanlara yönelik kovuşturmada bulunan imparatorların başına gelen kötü şeyleri vurgulaması yahut II. Constantius gibi bir figürü atlaması eserinde dini düşüncelerin ne şekilde yer ettiğinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Jord. Rom. 284-308). *Getica* isimli eserinde ise yukarıda da bahsedildiği üzere Gotların ortaya çıktığı bölgedeye değinilmekle birlikte, Romalı yazarlardan farklı olarak, mensubu olduğu kavmi övmekte ve köklü bir tarih ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda Zalmoxis isimli bir filozof sayesinde ciddi bilgi birikimine sahip olduklarından, diğer barbar kavimlerinden çok daha akıllı olduklarından ve Yunanlara benzediklerinden bahsetmektedir (Jord. Get. 5.39-42). Hatta eserin devamında Gotları Amazonlarla ilişkilendirmekte (Jord. Get. 5.44-46; 6.47-51), hatta Truva Savaşı’na katılan Telephus’un da Got asıllı olduğunu, isminin Got kültürü ile ilişkilendirilememesini ise Romalıların Yunanlardan yahut Makedonlardan isim alması ile açıklamaktadır (Jord. Get. 9.58). Öte yandan ilerleyen anlatısında İskit hükümdarı Tomris’e de sahip çıkmakta hatta Büyük İskender’in babası Philippos’un Gotlarla dostluk kurduğundan bahsetmektedir (Jord. Get. 10.61-65). Anlatımına Roma dönemi ile devam eden yazar, Gotların Caesar’ın işgal çabalarına karşı başarılı savunmalar yaptığını ancak Roma İmparatorluğu’na karşı zararsız bir tutumda olduklarını belirtmektedir (Jord. Get. 10.68). Bununla birlikte Gotların Roma ordusuna önemli katkıları olduğunu belirtmekte ve Licinius’a karşı İmparator Constantinus’un

[5] Ariusçuluğu sapkın kabul eden Nikaia ve Constantinopolis konsili kararlarını onaylamasıyla Ariusçuluğun karşısında yer alan bir konsil olarak kabul edilebilir. Bkz: Hillerbrand, Hans J., Stefon, Matt. "Christology". Encyclopedia Britannica, 30 Jul. 2022, https://www.britannica.com/topic/Christology. Accessed 8 March 2025.

yanında yer aldıklarını, bu sayede imparatorla anlaştıklarından bahsetmektedir (Jord. Get. 21.111). Birçok ulusa karşı başarılı olan Gotları dize getiren tek ulus, Iordanes'in anlatımına göre Hunlardır. Keza Vizigotların Roma'ya sığınma sebepleri de onlar olmakla birlikte, İmparator Valens'in bu durumdan çok mutlu olduğu ve Gotların Hristiyan olma sözü vermeleri dikkat çekicidir (Jord. Get. 24.129-130; 25.131-132). Benzeri bir yaklaşım Batı Roma İmparatoru Honorius'un, Vizigotların bölgeye yerleşmesine ve tek bir ulus olarak barış içinde yaşam vurgusu yapan söyleminde de görülmektedir. Bununla birlikte Alaric önderliğindeki Gotların İber Yarımadası ve Galya'ya doğru hareketlerinin de imparatorluk fermanıyla desteklendiğinden söz etmesi dikkat çekicidir (Jord. Get. 30.152-153). Bu birlik ve bütünlük vurgusunun haricinde Gotlar ve Romalılar arasında çatışmalar yaşandığından bahsetmekte ancak sebebini iki devletin arasında bir anlaşmazlıktan ziyade üçüncü bir etken üzerinden açıklamaktadır. Örnek olarak, yazar Vandal Kralı Geiseric'in faaliyetlerinden bahsetmektedir (Jord. Get. 47.244). Iustinianus dönemine gelindiğinde ise Ostrogot Kralı Theoderic'in torunu olan Athalaric'in ve kızı Amalasunta'nın Doğu imparatorunun korunması altında olduğunu belirten Jordanes, ölümlerinin İmparator tarafından kişisel bir hakaret olarak algılandığından bahsetmektedir (Jord. Get. 60.307). Bu anlatımın Iustinianus'un faaliyetlerine meşruiyet kazandırma niteliği taşıdığı düşünülebilir. Yukarı bahsedilen eser özeti niteliğindeki örneklerden hareketle Iordanes'in eseri ile Got ve Roma toplulukların uyum içinde oldukları imajını yaratmak istediği söylenebilir. Keza Romalılar nezdindeki Barbar algısını yok etmek amacıyla Amazonlardan İskitlere, Truva Savaşı'ndan Makedonlara, buradan Roma devletine kadar uyum içinde yaşadıkları imajının esas alındığı bir anlatımı benimsediği söylenebilir. Nihayetinde *Getica*'nın anlatımı doğrultusunda Romalılar kadar bilgili, köklü ve Roma ile gayet uyumlu, bununla birlikte kendi içlerinde sorunsuz bir Got topluluğu söylemi geliştirildiği düşünülebilir.

Bununla birlikte modern tarihçilerden Walter Goffart, Jordanes'in tarih yazımından yola çıkarak eserinin herhangi bir Gotik-Roma uzlaşısı sağlama amacı gütmediği yahut Gotların geçmişini övmek gibi bir amacı olmadığından bahsetmektedir. Nihayetinde Iustinianus'un Gotlara karşı zaferini destekleyen bir yazar olduğuna dikkat çekmektedir. Bu duruma örnek olarak Cassiodorus'un yazdığı Got tarihinden faydalanmasına karşın kendi eserinde, Theoderic Hanedanı ve İtalya üzerindeki yöneticilik iddiasının izlerini silmeyi amaçladığına değinmektedir. Bu tarz bir tarih yazımına sahip olması dolayısıyla Goffart Jordanes'in Gotik asıllı olduğu iddiasının da şüpheli olduğunu belirtmektedir. Ona göre Jordanes'in Latin asıllı bir Romalı (Muhtemelen Trakyalı veya İliryalı) olma ihtimali mevcuttur. Got asıllı olduğu iddiasıyla ise içten görünme ve yapmacıklığını gizlemeye çalıştığını düşünmektedir (Goffart 2006: 70-71). Öte yandan önemli araştırmacılardan bir diğeri olan Michael Kulikowski, Jordanes'in atalarının, isim olarak kesin surette barbar asıllı olduklarını belirtmekle birlikte Jordanes'in de eserinin incelenme tarzına bağlı olarak Got asıllı olabileceğini

belirtmektedir. Fakat bu durumun Hristiyanlık ya da imparatorluğa karşı sempatisine herhangi bir etkisi olmadığını söylemektedir. Yazar, *Getica* var olmasaydı III. yüzyıl ve öncesine dair herhangi bir bilginin günümüze erişemeyeceğini öne sürer. Eserin bir bakıma Romalı olmayan insanlara Romalı olmayan bir geçmiş sağlama dürtüsüyle ortaya çıktığına değinir ve bu açıklamalarıyla da belli başlı noktalarda Goffart'tan ayrılmaktadır (Kulikowski 2006: 49-50). Jordanes hakkında çalışma yapmış bir diğer araştırmacı M. Shane Bjornlie'nin Jordanes'in kökenine dair daha kesin fikirleri olduğu söylenebilir. Jordanes eserinde Amal soyuyla bağlantısı olan Gunthingis Baza isimli bir Got soylusuna hizmet ettiğinden bahsetmektedir. Bjornlie, Amal soyuyla bağlantıya vurgu yaparak bu soylunun Got-Doğu Roma savaşının neticesinde Constantinopolis'e getirildiği ihtimali üzerinde durmaktadır. Daha sonrasında bu soylunun *magister militum*[6] olarak atanmasıyla Jordanes'in de başkentte dini bir görevlendirme peşinde koştuğundan bahseder. Bu görevin ön koşulu olarak onun, ikinci kez din değiştirdiğine ve Ariusçu inancını terk ederek Ortodoksluğu benimseme sebebinin de bu görev olduğunu belirtmektedir. Bu durum Jordanes'in, İtalyan Gotlarıyla olan bağına dair bir işaret olarak kabul edilebilir. Keza yazar, Jordanes'in iddia ettiği gibi Moesia bölgesinden olmasına karşın, İtalya Gotlarının işlerine bu kadar ilgili olmasının pek muhtemel olmadığına değinmekle birlikte Cassiodorus'la olan tanışıklığına da dikkat çekmektedir (Bjornlie 2013: 110-112).

Yazarın dikkat çektiği bir diğer husus ise Iustinianus'un yeğeni Germanus ile Theoderic'in torunu Matasuntha'nın evliliği üzerinden yaptığı bir Roma aristokrat ailesi olan Anicii ve Amal hanedanı arasında kurulan bağ ve bunun vurgulanmasıdır. Jordanes'in bu evlilikle politik bir uzlaşmanın sağlanacağını umduğundan bahsedilmektedir (Bjornlie 2013: 110-112). Jordanes'in Amal soyuna atfettiği öneme dikkat çeken bir diğer araştırmacı ise, Herwig Wolfram'dır. Wolfram, Jordanes'in Gotların Scandza'dan çıkışının Berig klanı öncülüğünde gerçekleştiğini anlattığından bahsetmektedir. Berig Hanedanı'nı Filimer ile sona erdirmektedir. Ancak ilerleyen bölümlerde Amal hanedanının 2030 yıllık bir geçmişi olduğu iddiasında bulunarak düştüğü çelişkiye değinen yazar, bu şekilde Amal hanedan tarihiyle Got tarihinin özdeşleştirildiğinden bahsetmektedir (Wolfram 1988: 38). Bütün bu görüşler değerlendirildiğinde Jordanes'in Got asıllı olduğu ve İtalya'dan göçtüğü ihtimali yüksek görülmektedir. Aksi halde Amal hanedanını yüceltecek bir tarih yazması çok mantıklı gelmemektedir. Goffart'ın belirttiği gibi Iustinianus'un politikalarını destekleyen tavrı —aksini düşündürebilecek bir potansiyele sahip görülse de— Doğu İmparatorluk başkentinde yaşıyor olması bu durumu açıklayabilecek bir sebeptir.

[6] Yüksek bir askeri rütbe.

Başlık altında değinilecek son yazar ve eser eşleşmesi ise Procopius'un *De Bellis*[7] yani *Savaşlar Hakkında* isimli kitabıdır. Birkaç kitaptan oluşan eserin beşinci ve sekizinci kitapları, Got savaşlarını anlatması bakımından önemlidir. Roma – Got savaşına değinmeden önce yazar, Theoderic yönetimindeki Gotların İtalya'ya geçiş süreci ve İmparator Zeno'ya değinmektedir (Proc. Bell. 5.1.1-17). Procopius'un tasvir ettiği Theoderic ve soyu eser boyunca olumlanmaktadır. Bunun, döneminde hizmet ettiği Iustinianus'un bölgeye yönelik politikasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Theoderic'e yönelik tek eleştiri —ki bunu Jordanes de yapmıştır— Boethius'un idam edilmesidir. Bu eleştiri haricinde tasvir edilen Theoderic, İtalya'ya imparator tarafından gönderilmiş, soylu, bulunduğu konumu hak eden bir kimsedir (Proc. Bell. 5.1.28-39). Ancak Theoderic'in hükümdarlık süresi, Iustinianus'un hâkimiyet dönemi ile örtüşmemektedir ki bu durumun Iustinianus'un İtalya topraklarına hareketini kolaylaştırdığı söylenebilir, tabii bunda etkili olan husus, sonrasında tahta geçecek kimseler olacaktır. Bu açıdan ele alınması gereken kişi Theoderic'in kızı Amalasuntha ve torunu Athalaric'tir. Procopius'un anlatımına göre Amalasuntha, babası kadar meziyet sahibi bir isim olmakla birlikte, oğlunun da bir Romalı gibi eğitim görmesini istemekteydi. Ancak bu noktada yazar Ostrogot Krallığı'nı oluşturan Got elit unsurların, bu tip bir eğitime karşı olduklarından bahsederek, elitlerin ne kadar etkili olabileceğini göstermekte ve bu yolla bir anlamda Amal soyunu överken diğer Got unsurlarını yermektedir (Proc. Bell. 5.2.1-20). Anlatımın devamında, Got elitlerin kraliçe ve taht naibine bir tehdit oluşturmasından bahsedilmektedir ki bunun neticesinde Amalasuntha'nın, Doğu İmparatoru Iustinianus'a mektup yazması tesadüf değildir. Nihayetinde Iustinianus'un İtalya'ya yönelik siyasi tutumunun tarihsel bağlamda bir açıklaması olarak görebileceğimiz olayların başlangıcının bu şekilde gerçekleştiği düşünülebilir (Proc. Bell. 5.2.20-29).

Bu doğrultuda Amalasuntha'nın kuzeni Theodahad ile evliliğine değinen Procopius, bu evliliğin sebebi olarak Got elitlerin baskısına yönelik çekincelerden bahsetmektedir. Bu noktada hem Theodahad hem de Amalasuntha'nın İtalya topraklarını imparatora bırakmaya istekli olduğuna değinen yazar (Proc. Bell. 5.3.1-15; 5.4.3-8), sürecin savaşa evrilmesini ise Theodahat'ın Amalasuntha'yı hapsetmesi ve daha sonrasında ölümüne gidecek sürece sebep olmasıyla ilişkilendirmektedir (Proc. Bell. 5.4.8-31; 5.5.1-4). Savaşa giden süreçte imparatorun Franklarla anlaşma yoluna gittiğinden bahseden Procopius eserinde, Gotların Ariusçuluğu meselesi de vurgulanmaktadır (Proc. Bell. 5.5.4-10). Bu durum Iustinianus döneminde dini meselelerin siyasetteki etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Savaşın ilerleyen süreçlerinde Theodahad'ın yerini alan Witigis'in Amalasuntha'nın kızı Matasuntha ile arzusu dışında evlilik yaptığından bahsetmektedir. Bu durum her ne kadar Ostrogot krallığı içinde söz sahibi elitler var olsa da Amal Hanedanı'nın önemini

[7] The Editors of Encyclopaedia Britannica. "Procopius". Encyclopedia Britannica, 3 Apr. 2024, https://www.britannica.com/biography/Procopius-Byzantine-historian. Accessed 6 March 2025.

göstermesi bakımından önemlidir. Keza bu evlilikten ötürü kocası Witigis'e düşmanlık duyan Matasuntha'nın imparatora mektup yazarak evlilik ihtimalini dahi göz önünde bulundurduğu anlatımı da Iustinianus'un Amal Hanedanı'nın hamisi rolünde görünerek bölgede kendi çıkarları doğrultusunda istikrar sağlama çabası olarak görülebilir (Proc. Bell. 6.10.8-14). Bu açıdan Procopius'un döneminin politikasına hizmet eden bir tarih yazımı ortaya koyduğu düşünülebilir.

Ancak Procopius'u ve yazdığı eserleri bir bütün olarak inceleyen modern araştırmacıların farklı görüşleri mevcuttur. Tartışılan bu görüşlerden biri de Procopius'un itikâdi tercihi ve imparatorun dini politikasını ne ölçüde desteklediği üzerinedir. Averal Cameron'a göre *De Bellis, De Aedificiis ve Anecdota*[8] (Savaşlar, Binalar ve Gizli Tarih) gibi eserlerinin üçü de Hristiyanlığa dair izler taşımaktadır (Cameron 2005: 113). Bununla birlikte Cameron, Procopius'un savaş anlatıları haricinde kilise politikalarına dair söylemlere eserinde yer vermediğinden bahseder, onun yüzeysel bir şekilde imparatorluğun Hristiyanlık politikasını ve karşıt tez olarak ortaya atılan şeytani güçler kavramını kabul ettiği söylenmektedir. Ancak her ne kadar ilahi müdahale gibi kavramları kabul ettiğine dair işaretler olsa da *Savaşlar* isimli eserinde özellikle "talih'' kavramına yer verdiğini vurgulamaktadır (Cameron 2005: 130-132). Procopius'un eserlerinde yer alan talih kavramına değinen bir başka araştırmacı ise Anthony Kaldellis'tir. Yazar, talih kavramı yerine "*tyche*" kavramının kullanımına dikkat çekmektedir (Kaldellis 2004: 30-31, 85, 140, 173). Kaldellis'e göre *tyche* yani talih, Doğu İmparatorluk ordusunun Got Kralı'nı ve İtalya topraklarını ele geçirmesinde etkili olan unsur olarak öne çıkmaktadır. Ancak eserde daha sonrasında talihin Gotlardan yana değiştiğinden ve Got Kralı Totila'nın kaybettiği toprakları büyük ölçüde geri aldığından da bahsedilmektedir. Kaldellis bu anlatıdan yola çıkarak, Procopius'un iyiliksever bir tanrının müdahalesine inanmadığını ileri sürer (Kaldellis 2004: 195). Ona göre dünya herhangi bir tanrı tarafından değil *tyche* yani talih ile yönetilmektedir; Kaldellis'e göre Procopius gizli bir pagandır. Hristiyan olduğuna dair fikir birliği olsa da konunun ileride halen tartışılabileceği ön görülmektedir (Greatrex 2022: 67). Bununla birlikte araştırmacı, Procopius'un talih kavramını kullanarak Iustinianus'un propagandasını da baltaladığına değinmektedir (Kaldellis 2004: 213-215).

Procopius'a dair tartışmalı bir diğer konu ise, Iustinianus'un Batı'daki fetih hareketlerini destekleyip desteklemediğidir (Greatrex 2022: 67). Bu konu hakkında ise yine Procopius'un anlatımlarına dayanan bazı farklı yorumlar mevcuttur. Bunlardan bir tanesi Theoderic'in idam ettirdiği Boethius'un karısı üzerindedir. Eşinin ölümü ile yoksulluğa sürüklendiğinden bahsedilmektedir; Procopius'un bu hikâyeyi Got ve Romalı ilişkilerinin acımasızlığını temsilen kullandığı ileri sürülür (Cameron 2005: 193-194). Bununla birlikte yukarıda daha önce bahsettiğimiz Gotik elitlerin

[8] The Editors of Encyclopaedia Britannica. "Procopius". Encyclopedia Britannica, 3 Apr. 2024, https://www.britannica.com/biography/Procopius-Byzantine-historian. Accessed 6 March 2025.

Athalaric'in eğitimine yönelik karşıtlığının hedefinin Theoderic olduğu da iddia edilir. Nitekim bu şekilde Theoderic'in okuma yazma bilmeyen ve eğitime karşı bir kimse olduğu algısının yaratılmasını sağladığın görüşü de vardır. Bu ve benzeri davranışlarla ortaya çıkacak olan barbar imajının Iustinianus'un fetih politikalarına meşruiyet katmaya yönelik olduğu düşünülebilir. Keza Athalaric'in ölümünün barbar savaşçılığı ve Roma tipi eğitimin bir arada var olamayacağını ifade etmek maksadıyla kullanılmasının da fetih politikasına yönelik bir yaklaşım olduğu söylenebilir (Kaldellis 2004: 107-108). Ancak yazarın imparatoru her alanda desteklemediği yorumu da mevcuttur. Nitekim Theoderic' atfedilen ve bir Roma İmparatoru'na yakıştırılan adalet, kanunlara itibar ve ülkesini barbarlara karşı korumak gibi erdemlerden bahsederek, İmparator Iustinianus'un bu erdemlere sahip olmaması nedeniyle onu dolaylı olarak eleştirmesi dikkat çekmektedir (Kaldellis 2004: 160). Yazarın *De Bellis* (Savaşlar) isimli eserini kaleme alırken, *Anecdota* (Gizli Tarih) isimli eserine de başladığı dikkate alındığı vakit (Croke 2022: 46), Iustinianus'a yönelik eleştirilerin doğruluğu ihtimali yüksektir. Öte yandan *De Bellis* (Savaşlar) eserinin birincisinden altıncısına kadar yeniden fetih politikasına dair herhangi bir eleştirinin görülmediğine dikkat çekilmektedir. Ancak eserinin yedinci ve sekizinci bölümlerinde Got kralı Totila'ya yönelik sempatik bir tutum sergilendiği görülmektedir. Bununla birlikte *Anecdota* (Gizli Tarih) eserinde de Iustinianus'un kana susamışlığı ve dünya nüfusunun azalmasına sebep olduğuna dair eleştiriler söz konusudur. Bu açıdan en mantıklı açıklama, yeniden fetih hareketinin ilk başta yazar tarafından onaylandığı ancak sonrasında pişmanlıkla sonuçlandığı yönündedir (Rance 2022: 106-108). Nitekim yukarıda verilen örnekler incelendiğinde bu görüş makul görülmektedir.

2. ARİUSÇULUK VE GOTLAR

Bu bölümde Ariusçuluğun temel meseleri ve Gotlar'ın Ariusçuluk ile tanışması ele alınacaktır.

2.1 Ariusçuluk Meselesi

Özellikle Büyük Constantinus döneminin başlangıcında önemli bir yer teşkil eden Ariusçuluk meselesi, ismini Libyalı bir piskopos olan Arius'tan almaktadır. Doğum tarihi kesin bilinmemekle birlikte 260'lı yıllarda doğduğu tahmin edilen Arius'un dünyaya geldiği yıllarda, Roma İmparatorluğu "III. Yüzyıl Krizi" olarak anılan bir dönemden geçmektedir. Arius'un ismen Hristiyanlarca duyulması ise M.S. 303 yılında İmparator Diocletianus tarafından başlatılan ve 313 yılına kadar aralıklarla devam eden "son büyük takibat" dönemine denk geldiği belirtilmektedir. Bu dönemde Arius'un İskenderiye piskoposu Petrus tarafından kiliseye kabul edilen Hristiyan toplumun önemli vâizlerinden biri olduğu anlatılmaktadır. Ancak sonrasında Lycopolis piskoposu Meletius'un öncülük ettiği bir ayrılık

meselesinde adı geçen Arius'un Petrus tarafından kiliseden atıldığı belirtilir. *Meletius Ayrılığı* olarak da bilinen meselenin özünde, kovuşturma dolayısıyla kiliseden kopan Hristiyanlara nasıl yaklaşılması gerektiği tartışılmıştır. Petrus kiliseye dönen Hristiyanlara karşı ılımlı yaklaşılması gerektiğini savunurken, Meletius ise katı bir tutum sergilenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu noktada sağlanan bilgilerin çelişkili olduğu belirtilmekle birlikte Arius'un, Meletius ile ittifak yapması dolayısıyla ikisinin de Petrus tarafından aforoz edildiği aktarılır. Fakat Arius'un, halefi Achillas tarafından kiliseye yeniden kabul edildiği de anlatılmaktadır. Öte yandan araştırmacılara göre, Arius ismi dönemin İskenderiyesinde yaygın olduğu için Meletius ile ittifak yapanın başka bir Arius olabileceği de düşünülmelidir (Kaçar 2023a: 37-38, 41). Nitekim Arius'un'da Petrus tarafından kiliseye kabul edildiği göz önünde bulundurulunca bu ihtimal kulağa mantıklı gelmektedir. Arius'un isim babası olduğu teolojik tartışmanın özünde, Baba kabul edilen Tanrı ve Oğul kabul edilen İsa'nın tanımlanması meselesi yatmaktadır. Arius, Baba olarak anılan Tanrı'dan bahsederken, Tanrı'nın zamandan bağımsız bir varlık olduğunu, yani başlangıcı olmadığından bahsetmektedir. Yani Baba doğmamış ya da doğrulmamıştır, ancak Oğul, Baba tarafından yaratılmıştır ve ona tabiidir. Bu açıdan yaratılan diğer varlıklar içinde en mükemmel kabul edilse dahi, Arius'un itikadına göre bir başlangıcı ve beşer yanı vardı, doğal olarak babaya bağlıydı. Buna karşın Baba, tüm bu tanımlamalardan bağımsız önsüz ve sonsuz olarak geçmekteydi (Kaçar 2015: 57).

Tartışmanın gerçekleştiği tarihler olarak 318 ile 323 yılları arası gösterilmekle birlikte, meselenin özünde piskoposlar arasındaki otorite çatışmalarının olduğu ileri sürülmektedir (Kaçar 2015: 61). İlk etapta İskenderiye Piskoposu Aleksandros ile Arius arasında yaşanan bu çatışmalar, Arius ve takipçilerinin İskenderiye'den sürülmeleriyle sonuçlanmış, bunun üzerine Arius önce Filistin Caesarea'sı olarak da adlandırılan bölgenin piskoposu Eusebius'a sığınmış, ardından Nikomedia piskoposu Eusebius'un yanına gitmiştir (Kaçar 2023a: 44-45). 311 yılında Kuzey Afrika'da ortaya çıkan Donatusçuluk ihtilafına bizzat şahit olmuş olan İmparator Constantinus, piskoposların birbirlerine karşı ne kadar saldırgan olabileceklerinin farkında olduğu için, bu meseleyi kendi gözetimi altında çözebilme düşüncesiyle, Nikomedia'daki (İzmit) sarayına yakın bir bölge olan Nikaia'da (İznik), bir konsil toplanmasını kararlaştırmıştır (Kaçar 2015: 75-78). 19 Haziran 325 yılında başladığı ifade edilen konsile katılan piskoposların sayıları hakkında farklı iddialar mevcuttur. Bu noktada konsil katılımcısı üç farklı piskoposun farklı rakamlar dile getirmesi etkili olmuştur. Bunlardan biri olan Eusebius bu rakamın 250 olduğunu belirtirken, Antakya piskoposu Eustathius bu rakamın yaklaşık olarak 270 olduğunu, Athanasius'un ise önce 300 sonrasında ise Tevrat'ın Tekvin bölümüne atıf maksadıyla bu rakamı 318 olarak verdiği ifade edilmektedir. Ancak modern kaynaklar, katılımcıların 200 ila 220 arasında olabileceğini ve bu rakamın ötesine geçilemeyeceğini belirtmektedir (Kaçar 2023b: 90-91). Konsilde ilk olarak Filistin Caesarea Piskoposu Eusebius, kendi

kilisesinin itikad formülünü okumuştur. Bu itikad metni, imparator tarafından da benimsendiği için İskenderiye taraftarlarınca herhangi bir muhalefetle karşılaşmamıştır. Ariusçu grubu temsilen ise Nikomedia'lı Eusebius tarafından bir itikad metni okunmuş, ancak konsilde yer alan piskoposlar tarafından ciddi bir muhalefetle karşılaşmıştır. İyi bir politikacı olduğu belirtilen Eusebius'un, bu itikad metni ile diğer piskoposların tepkisini ölçmeyi amaçladığı ifade edilmektedir. Netice itibariyle, konsilde İskenderiye kilisesi ve taraftarlarınca desteklenen *homoousios* tabirinin yer aldığı itikad metni kabul edilmiştir (Kaçar 2015: 81-82). Önemli bir din adamı olan Ambrosius *De Fide* isimli eserinde Ariusçu görüşten yana olan dönemin İznik piskoposu Eusebius'un *reductio ad absurdum* olarak yani küçümse amacıyla *homoousios* tabirini kullandığından bahsetmektedir. Fakat Aleksandros ve yandaşlarının bu tabirin Ariusçu muhalifleri rahatsız ettiğini fark etmeleriyle sonrasında itikad metnine dâhil edildiğine değinmektedir (Hanson 1988: 161). Bu durum, daha önce de belirtildiği üzere, piskoposların birbirlerine karşı ne denli saldırgan olabileceği hakkında, İmparator Constantinus'un öngörüsünü haklı çıkarmaktadır. Nihayetinde itikad metnine göre, İsa'nın hiçlikten var edildiği, Tanrı tarafından oğul edinildiği, ancak yaratılmadığı ve Tanrı ile aynı özden olduğunu belirten *homoousios* tabiri kabul edilmiştir. Böylece Arius'un İsa'nın Tanrı'dan farklı bir öze sahip olduğu yahut hiyerarşik bir alt-üst ilişkisine dair fikirleri reddedilmiştir (Kaçar 2015: 82-83). Sonuç olarak Arius imparator tarafından İlirya[9] bölgesine sürülmüştür. Bununla birlikte karardan üç ay sonra İskenderiyeli Ariusçularla iletişimi dolayısıyla Nikomedia'lı Eusebius da İmparator tarafından sürgüne gönderilmiştir (Hanson 1988: 173).

Bu kararlar ve ortaya çıkan itikad metni neticesinde, Arius ve fikirlerinin sapkın olarak yaftalandığı ve yıllar sonrasında bile *Ortodoks* kabul edilmeyen her görüşün *Ariusçuluk* olarak suçlamaya maruz kaldığı bir süreç başlamıştır. Sürgün kararı sonrasında 327 yılına gelindiğinde, İmparatorun yeniden Doğu'ya ayak basmasıyla, takip ettiği din politikasında değişikliğe giderek önce Arius'u ardından Eusebius gibi isimleri sürgünden çağırdığından bahsedilir. Nitekim Nicomedialı Eusebius ile iyi ilişkilere sahip olan Constantia'nın imparatorun bu kararında etkili olduğu belirtilmektedir (Sozomenus, Socrates 1995: 19-20, 28; Parvis 2021: 230-231). Bu gelişmeler ışığında *homoousios* terimi yeniden tartışmaya açılmış ve Nicomedia'da bir konsil toplanmıştır. Bu süreçte Arius'un en büyük muhalifi İskenderiye piskoposu Aleksandros'a da Arius'u tekrar cemaate alması için imparator tarafından baskı yapılmıştır. Hastalık sebebiyle çağırıldığı bu konsile katılamayan Aleksandros'un ölümüyle yerine İskenderiye piskoposu olarak Athanasius geçmiştir. 331 ile 334 yıllarında arasında İmparator, Arius'un yeniden kabulü üzerine Aleksandros'a yaptığı gibi Athanasius'a da baskı yapmış, nihayetinde artan baskılara paralel olarak, 335 yılında yapılan Tyre[10]

[9] İlirya ağırlıklı olarak Balkan coğrafyasının batısını içeren bir Roma eyaletidir.
[10] Günümüzde Lübnan sınırları içerisinde yer alan ve Sur olarak bilinen sahil kentidir.

Konsili'nde kınanmıştır. Netice olarak 336 yılında imparator tarafından Trier'e sürgüne gönderilmiştir (Parvis 2021: 231-232, 237-238).

Netice itibariyle siyasi destek bulan Ariusçuluk, siyasi ve dini bir ihtilaf olarak varlığını dönemin imparatorlarının politikalarına bağlı şekilde sürdürmeye devam etmiştir. Bu noktada bahsedilebilecek imparatorlardan ilki, İmparator II. Constantius'tur. İmparatorun, Ariusçuluğu desteklemesinin siyasi sebepli olduğu bahsedilmekle birlikte, Suriye'den Tuna boyuna kadarki bölgede yer alan büyük şehirlerin Ariusçu piskoposların kontrolünde olmasının başlıca etken olduğu iler, sürülür (Kaçar 2015: 91). Bu bölgelerin imparatorluğun dış tehditlere karşı savunulması elzem noktalar olması da keza dikkat çekicidir. II. Constantius ile başlayıp Valens döneminde devam eden Ariusçuluğa yönelik destek, I. Theodosius'un imparator olmasıyla siyasi gücünü büyük ölçüde kaybetmiştir. Ancak İmparator Iustinianus dönemine kadar Doğu İmparatorluğu içerisinde var olmaya devam etmiştir (Greatrex 2001: 73-81; İkican 2023: 58-59).

2.2 Gotların Ariusçulukla Tanışması

Gotların Ariusçulukla nasıl tanıştığının anlaşılabilmesi için öncelikli olarak (W)Ulfila isminden bahsetmek gerekmektedir. Kaynaklara göre (W)Ulfila, Gotların M.S. III. yüzyılda Anadolu'ya yapmış oldukları akınlar neticesinde Kapadokya bölgesinden esir alınan Romalı bir esirin torunu kabul edilmektedir. Keza bu esirlerin büyük miktarda bir topluluğu etkilememekle birlikte bazı Got liderler arasında Hristiyanlık'ın yayılmasında etkili olduklarından söz edilmektedir. Netice itibariyle ise Roma ve Yunan misyonerlerin dikkatlerini çekebildikleri belirtilmektedir (Todd 2004: 119). Hatta 325 yılında gerçekleştirilen İznik Konsili'ne katılan piskoposlar arasında Theophilus isimli bir Gothia piskoposunun adı geçmektedir (Wolfram 1988: 78). İznik Konsili sonrası sürgüne gönderilen piskoposlar arasında ise Theophilos'un ismi geçmemektedir (Kaçar 2015: 63-64). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Theophilos'un ortaya çıkan itikad metnini kabul ettiği düşünülmektedir (İkican 2023: 60). Katolik yazarlar Theophilus'un (W)Ulfila'nın selefi ve öğretmeni olduğundan bahsetmektedirler. Wolfram, bu ihtimalin doğru olabileceğini düşünmektedir (W)Ulfila'nın 332-337 yılları arasında bir Got delegasyonu içerisinde yer aldığı ve imparatorluk şehri olan Constantinopolis'i ziyaret ettiğinden bahsedilmekle birlikte burada bulunduğu süreçte Latince, Yunanca ve hitabet alanında kendini eğitme şansı bulduğu da ekler (Wolfram 1988: 76). Otuz yaşına geldiğinde bir Got kilisesinde vaiz olduğundan söz edilen (W)Ulfila'nın, yukarıda da ismine değindiğimiz Nikomedialı Eusebius tarafından İmparator Constantinus'un ölümü öncesi 337 ya da 341 yılında, Antakya Konsili esnasında vaftiz edildiği düşünülür. Ancak çoğu araştırmacın ikinci tarihi doğru kabul eder (Nordgren 2004: 368). Öte yandan (W)Ulfila'nın Antakya konsiline katılımının dahi şüpheli olduğunu belirten İkican, vaftizin 337-338 yılları arasında gerçekleşmiş olabileceğini

önermektedir (İkican 2023: 77-82, 85). Vaftizinin ardından Gotlar arasında Hristiyanlığı yaymaya çalışan (W)Ulfila'nın bu girişimi, 348 ya da 349 yılında, dönemin Got kralı tarafından gerçekleştirilen bir kovuşturma ile sekteye uğramış; bu sebeple (W)Ulfila ve cemaati dönemin Roma imparatoru II. Constantius'un izni ile Aşağı Moesia eyaletinde bulunan Nicopolis şehri yakınlarına yerleşmişlerdir (Hanson 1988: 589). Dönemin Iudex'i Aoricus tarafından başlatıldığı belirtilen ilk kovuşturmanın nedenleri arasında, Got-Roma ilişkilerindeki olası bir diplomatik gerilim ya da savaş ihtimali üzerinde durulmaktadır (İkican 2023: 82-83).

Yaşanan göç sonrası İncil'i Gotçaya çevirmeye başladığı düşünülen (W)Ulfila'nın, Gotların savaşa hevesli yapıları dolayısıyla, Krallar Kitabı bölümünü özellikle çevirmediği belirtilmektedir (Philostorgius 2007: 20-21; Kulikowski 2006: 110). Bununla birlikte Heather, günümüze erişebilen Gotik İncil'in içerisinde Krallar Kitabı'na dair herhangi bir kısım bulunmamasının Philostorgius'un iddiasıyla tutarlılık gösterdiğini; ancak çeviri sürecinde (W)Ulfila'ya yardımcı birçok kişinin olması ve metinlerin zamanla değişime uğraması dolayısıyla bunun kesin olarak kanıtlanamayacağını belirtmektedir (Heather 1991: 145-148). Wolfram ise bahsedilen metinlerin içerisinde askeri ve siyasi terimlerin eksikliği dolayısıyla, bu durumun kasıtlı olabileceğini ifade etmektedir (Wolfram 2011: 30). Nitekim Ariusçuların en büyük itirazının, kutsal metinlerde yer almayan bir tabire yönelik olması nedeniyle, (W)Ulfila'nın metinlerinde değişime gidilmesinden ziyade, Wolfram'ın belirttiği gibi bir kasıt aranması daha mantıklıdır. İkican da bu noktada, (W)Ulfila'nın imparatorluk ile kurduğu iyi ilişkiler ve imparatorluğun, barbar halkları "ehlileştirmek" amacıyla Hristiyanlığı kullandığını ifade etmekte, dolayısıyla Krallar Kitabı bölümünün dışlanmış olabileceği ihtimalini belirterek Wolfram'ın görüşünü desteklemektedir (İkican 2023: 101; Wolfram 2011: 30). Bu süreçte Ariusçu bir görüş olan *homoiousios*, yani *benzer öz* kavramını imparatorluğun dini politikası haline getiren II. Constantius 'un (Mitchell 2020: 421), tıpkı Caesarealı Eusebius'un babası için yaptığı gibi (Eus. VC. 1.20.2), (W)Ulfila'yı yeni Musa olarak anması (Kulikowski 2006: 113), onu cemaatinin lideri olarak kabul ettiğini, dolayısıyla ikisinin itikâdî anlamda ortak bir zeminde yer aldıkları fikrini pekiştirmektedir. Bu noktada etkili olan ismin Nicomedialı Eusebius olduğu söylenebilir. 359 yılına gelindiğinde İmparator, itikad birliğini sağlamak amacıyla Ariminum[11] ve Seleucia'da[12] konsiller düzenlenmiş (Mitchell 2020: 424); ancak uzlaşma sağlanamayınca Ariminum Konsili'nde yer alan heyeti, ismi Nikaia'ya benzediği için Trakya bölgesinde yer alan Nike[13] isimli şehre taşımış, Seleucia Konsili'ne katılan temsilcileri ise Constantinopolis'e getirerek tarafları ortak bir karar almaya zorlamıştır. Sonuç olarak ortaya çıkan metin *Nike itikadı* olarak anılmaktadır. Metne göre kutsal metinlerde yer almadığı ve taraflar arasında huzursuzluk yaratması dolayısıyla *ousia* tabirinin kullanımı terk edilmiş yerine *Tanrı ile benzer*

[11] İtalyada yer alan Rimini şehridir.
[12] Günümüz Silifke şehridir.
[13] Günümüz Edirne şehri yakınlarında bir yerdir.

anlamına gelen *homoian* kavramının kullanımına başlanmıştır (Hanson 1988: 337-380). Ortaya çıkan kararların pekiştirilmesi amacıyla (Mitchell 2020: 424), 360 yılında Constantinopolis'te toplanan Ariusçu konsile (W)Ulfila'nın da katılması ve itikad metnini onaylaması daha önce belirtilen düşünceleri doğrulamaktadır (Wolfram 1988: 80-81; İkican 2023: 72).

Bu sürece kadar bahsedilen Got nüfusu, (W)Ulfila ile bölgeye gelen ve *Gothi Minores* olarak bahsedilen cemaati kapsamaktadır (Nordgren 2004: 369). Öte yandan Vizigotlar ile başlayan Ariusçu (Homoian) Hristiyanlığın büyük ölçekte yayılması, İmparator Valens dönemine denk gelmektedir. 365 yılında batıda ortaya çıkan ve imparatorlukta hak iddia eden Procopius'a Gotlar tarafından destek verilmesiyle imparatorluk ile araları açılmış, bunun üzerine imparator tarafından 367 ile 369 yılları arasında Tuna ötesine seferler yapılmış, yapılan seferler sonucunda 369 yılında Roma ve Gotlar arasında *Noviodunum Antlaşması* imzalanmıştır. Antlaşma neticesinde, Roma tarafından asker göndermeleri karşılığında Gotlara sağlanan parasal destek kesilmiş ve sınır boyunca ticaret yapabilen Got tüccarların pazar alanı iki bölgeyle sınırlandırılmıştır (İkican 2023: 39-40). V. yüzyıl kaynaklarına göre bu süreç Iudex Athanaricus ile Fritigernus'un arasını açmış ve imparatorun desteğini kazanmak isteyen Fritigernus, Ariusçuluğu benimsemiştir (Wolfram 1988: 81-82). Ancak otoritesi sarsılan Got Kralı Athanaricus yönetimindeki Hristiyan Gotlara karşı, muhtemel şüphe ile ikinci bir kovuşturma başlattığından bahsedilir ki bu hareketle bazı Gotik liderlerin düşmanlığını çektiği ve Roma imparatorluğunun müdahalesini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Nitekim Ammianus'un bu konu hakkında bilgi vermemesi kaynakların anlatısını şüpheli kılmaktadır. Yine de Athanaricus'un halkı tarafından terk edildiğinden bahsedilmesi Fritigernus'un muhalefetini göstermektedir (Kulikowski 2006: 115-117, 122). Bununla birlikte Iordanes'in Vizigotların Ariusçuluğundan bahsederken İmparator Valens'in böyle bir şart koştuğu iddiası ve Ammianus'un bahsettiği üzere Tervingi halkının imparatorluk topraklarına kabul edilmesine karşın, Greuthungi halkının geri çevrilmesi (Marcellinus 2020: 590-591), imparatorun dikkatini çekmek maksadıyla Tervingi halkının Ariusçuluğu benimsediği nibuna karşın, Greuthungi halkının pagan olmasının reddedilmelerine sebep olduğunu düşündürmektedir. (W)Ulfila'nın çalışmalarıyla ilk olarak Tervingiler arasında yayılan Ariusçuluk ilerleyen süreçte diğer barbar kavimleri tarafından da benimsenmiştir. Bu duruma örnek gösterebileceğimiz Ostrogotlar arasında Ariusçuluk'un ilk ne zaman görüldüğü bilinmemekle birlikte Ostrogot Krallığı'nın kurucusu Theoderic'in babasının Ariusçu olduğunun belirtilmesi (Wolfram 1997: 206), Hunlardan kazanılan bağımsızlığın hemen sonrasında bu itikadın benimsendiği fikrini düşündürmektedir.

Bu başlık altında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise Gotların Ariusçuluğu konusunda kaynakların yetersizliğidir. Bu durumun Gotların yazılı tarih kültürüne sahip olmaması, dolayısıyla haklarında bilgi veren yazarlar ve eserlerin Romalı ve ağırlıklı olarak Nikaia ya da

Khalkedon itikadını benimsemiş olmaları gibi sebepleri vardır. Bu duruma örnek olarak Gotların kökeni hakkında en çok bilgi sağlayan kaynak olan Iordanes'in *Getica*'sı gösterilebilir. Yazarın muhtemelen Khalkedon Konsili taraftarı olması sebebiyle Ariusçuluğa yer vermediğinden yukarıda bahsedilmişti.[14] Bununla birlikte Iordanes'in de faydalanmış olduğu Cassiodorus tarafından, Theoderic'in emriyle kaleme alınan *Origo Gothica* isimli eserini yazarken mitolojik efsanelerden faydalanılması, yazılı tarih kültürünün eksikliğine yönelik bir kanıt olarak görülebilir (Herrin 2020: 140). Öte yandan Philostorgius gibi Ariusçu olduğu bilinen ve eseri günümüze ulaşmış olan bir yazarın eserinde de Gotların Ariusçuluğundan çok bahsedilmediğine değinilmişti. Yazar her ne kadar Ariusçu olsa da aynı zamanda Romalıydı; benimsediği itikadı barbar bir toplulukla ilişkilendirmekten kaçınması bu duruma ikinci bir örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi sebeplerle Gotların Ariusçuluğuna dair bilgi bulunabilecek kaynakların, Got toplumu ve siyasi sınırları içerisinden çıkması beklenebilir. Nitekim akla ilk gelebilecek örnek (W)Ulfila olacaktır. Ancak (W)Ulfila'nın çevirdiği İncil günümüze ulaşmamakla birlikte, günümüze ulaşabilen VI. yüzyıldan kalma metinler de parçalı bir yapıya sahiptir (Heather, Matthews 2004: 148). Öte yandan (W)Ulfila'nın Yeni Ahit'te yer almaması sebebiyle *ousia* tabirine karşı çıkmıştır (Heather, Matthews 2004: 126). Dolayısıyla Arius itikadını benimseyen herkesin (W)Ulfila'nın çevirisini kullanmıştır (Herrin 2020: 71). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Gotik İncilin Ariusçu ritüeller gibi konularda ve daha genel olarak Gotların Ariusçuluğu meselesinde dair bilgi sağlaması mümkün değildir.

Benzeri bir durum günümüze erişebilmiş bazı Gotik dini yapıları içinde söz konusudur. Ostrogot Krallığı nezdinde bu durumun temel sebebinin Theoderic'in Constantinopolis'te geçirmiş olduğu siyasi rehinelik süreci olduğuna değinilir (Jhonson 2016: 350-352). Öte yandan yapıların iç dekorasyonu konusunda da benzeri bir durum göze çarpar ki bu duruma örnek olarak iki yapı gösterilebilir. Bunlardan biri Ravenna'da yer alan Santo Spirito Vaftizhanesi'dir. Mozaiklerinde herhangi bir değişikliğin gerçekleştirilmediğinden bahsedilen yapının Ortodoks örneklerden çok farklı olmadığından belirtilmektedir.[15] Mevcut yapı ile kıyas yapılabilecek başka bir Ariusçu vaftizhanesinin günümüze erişmediği göz önünde bulundurularak iki yorum yapılmaktadır; ya Ariusçu geleneğe göre böyle bir dekorasyon kültürü mevcut değildi ya da gerçekten de herhangi bir Ariusçu mesaj içeriği söz konusu değildi. Netice olarak Ravenna'daki Ortodoks hâkimiyeti sonrası hiçbir değişime maruz kalmamıştır (Jhonson 2016: 364-365). Bir diğer örnek yapı ise yine Ravenna da yer alan Sant'Apollinari Nuovo Bazilikası'dır. Yapı içerisinde Ostrogotlar döneminde yapılmış, ancak Iustinianus sonrasında da varlığını devam ettiren bazı mozaikler tespit edilmiştir. Bu durumu inceleyen Penni Iacco, bu mozaiklerdeki bazı sahnelerin *Sermo Arianorum* (Ariusçuların Söylevleri)

[14] Iordanes hakkında bkz. s. 14.
[15] Bkz. Ek 4, 5.

ve *Contra Maximinum Arianum Haereticum Episcopum* (Ariusçu Sapkın Piskopos Maximinus'a karşı) gibi günümüze gelebilmiş eserlerle ve dolayısıyla Ariusçulukla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Özellikle bahsedilen eserlerin, kilisenin kuzey duvarındaki Kristolojik kesitlerle birlikte güney duvarında yer alan çile sahnelerine yapmış olduğu atıflara değinen bir araştırmacı, bahsedilen bölümlerin Mesih'in Tanrıya olan bağımlılığını, Tanrıya dua ettiğini ya da Tanrı adına hareket ettiği ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Nitekim bu sahnelerin Tanrı ve Mesih'in ayrı ve farklı olduğu, Oğul'un Baba tarafından yaratıldığı gibi Ariusçu görüşlerle bağdaştığını belirtmektedir. (Jhonson 2016: 376-378)

Nasıl herhangi bir değişime uğramadan günümüze geldiği sorusuna dair ise Arius vaftizhanesindekine benzer bir durum ve açıklama ortaya çıkmaktadır. Ariusçu ya da Ortodoks ziyaretçilerin gördükleri sahneleri farklı yorumlayabiliyor olmaları bu durumu açıklamaktadır (Jhonson 2016: 377-378). Bu durum keza iki itikad arasında çok farklılık olmadığı imajı yaratmaktadır. Tabii bu yapıları incelerken değinilmesi elzem olan bir diğer husus ise Doğu İmparatoru Iustinianus ve takip ettiği politikalardır. Bu noktada imparator kendisini Tanrı tarafından Hristiyanlığın güvenliğinden sorumlu bir lider olarak tanıtmaktadır (Bjornlie 2013: 70). Bu sebeple sapkınlık olarak kabul ettiği Ariusçuluğun karşısında yer alan imparator 557 ve 565 yılları arasında İtalya topraklarında yer alan Ariusçular'a ait bütün dini mülklerin Katolik Kilisesine devredilmesini emretmiş, bu kararla başlayan süreç birçok yapının Katoliklerce devşirme malzeme olarak kullanılarak yok olmasıyla sonuçlanmış gibi görünmektedir (Herrin 2020: 191-192). Netice itibariyle imparator ve Katolik din adamlarının onayından geçmeyen herhangi bir yapının günümüze ulaşamadığını düşünmek mantıklı olacaktır. Fakat bu noktada Santa Spirito ve Sant'Apollinari Nuovo örneğinden farklı, dolayısıyla yoğun Ariusçu ögeler barındıran kiliselerin yok edilmiş olabileceği ihtimali akla gelmekle birlikte şöyle bir soru ortaya çıkabilir. Neden Sant'Apollinari Nuovo'da yaptıkları gibi iç dekorasyonda bir düzenlemeye gitmediler (Bjornlie 2013: 1)? Bunun altında yatan sebebin İtalya'da yaşanan uzun süreli savaşın yarattığı ekonomik sıkıntılar olması ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Netice itibariyle ortaya çıkan bu tablo sebebiyle Gotların Ariusçuluğu hakkında detaylı bir araştırma yapabilecek verilere sahip değiliz.

3. AMAL HANEDANI

Bu bölümde Gotların Hristiyanlık öncesi dini inanışları ve kültürleri bu doğrultuda şekillenen yaşam biçimleri ele alınacak, Ariusçuluğun bu yaşam biçimi ile ne tür bir ilişki içinde olduğu irdelenecktir.

3.1 Gaut Kültünden Ariusçuluğa

Günümüzde Gotların kimliği meselesine dair çalışmalar ağırlıklı olarak Almanlar tarafından yapılmıştır. Bunun temelinde ise, Germen kavimlerinden biri olarak kabul edilen Gotlar ve bunların Ariusçu olmaları yer almaktadır. Ancak, Ariusçuluk ve Romalılık kavramları etrafında şekillenen kimlik çalışmaları, zaman içerisinde dönemin şartları doğrultusunda değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Doğal olarak, bu durumun etkileri Got kimliği meselesinde de görülmektedir. Bu sebeple Ariusçuluğun Got kimliği üzerindeki etkisini incelemeden önce, kimliği oluşturan unsurların hangi dönemde hangi yaklaşımlar doğrultusunda ele alındığını ve ne ölçüde geçerli olup olmadıklarına değinmek faydalı olacaktır. Bu doğrultuda bahsedilebilecek ilk kimlik teorisi *Primordalism* ya da *Essentialism* olarak literatürde yer alan *Özcülük* yaklaşımdır. XIX. yüzyıldan XX. yüzyılın neredeyse ilk yarısına kadar kaleme alınan eserlerde bu yaklaşımın benimsendiğinden söz edilmektedir. Özcü yaklaşıma göre etnik köken ve sosyal kimliği oluşturan unsurlar dil ve kültürel materyaller olarak kabul edilmektedir. Netice olarak ise soy kavramıyla belirlenen kültürle iç içe geçmiş bir kimlik anlayışı ortaya çıkmaktadır (Hoof, Nuffelen 2020: 38; Swain 2016: 204). Dolayısıyla bu anlayışla kaleme alınmış eserlerde antik dönem barbar halkları gayet dışarıya kapalı, dolayısıyla kendi içlerindeki ilişkilerle soyları devam eden, etnik olarak ve kimlik bakımından herhangi bir değişime uğramadıklarına inanılmıştır (Swain 2016: 204).

Bu doğrultuda incelenebilecek ikinci yaklaşım ise İkinci Dünya Savaşı'dan sonra özcü yaklaşımın terk edilmesiyle ortaya çıkan *Etnogenez* teorisidir. Teorinin kurucusu kabul edilen Reinhard Wenskus, dil, kültür ve soy gibi unsurların kimlik oluşumunda etkili olduğu iddiasına dayanan özcü teoriyi reddetmiştir (Hoof, Nuffelen 2020: 38). Bu doğrultuda ileri sürdüğü *Traditionskern* kavramına göre araştırmacı yaşam şekillerini ve siyasi oluşumlarını soy, kraliyet şecereleri ile meşrulaştıran ilk Germen halklarının kültürel bir çekirdek oluşturduğunu belirtmektedir. Buna mukabil farklı kabilelere mensup halkların bahsedilen çekirdek etrafında toplanmasıyla yeni bir kültür, gelenek nihayetinde ise kimliğin oluştuğunu öne sürer (Goffart 2016: 4).

Wenskus'un teorisini benimseyip üzerinde çalışan araştırmacılardan biri de Herwig Wolfram'dır. Gotların ilk büyük krallığının Aurelian ve Claudius tarafından neredeyse yok edilmesinin ardından, Gotların Tervingi ve Greuthungi olarak ayrıldığından bahseden Wolfram, bu

süreçte Amal Hanedanı'nın Greuthingilerin politik ve kültürel anlamda devamlılığını sağladığını düşünmektedir. Araştırmacı bu bakımdan Wenskus'un *Traditionskern* tezi ile bağdaşmaktadır. Öte yandan Tervingi halkı ise soydaşlarından farklı olarak çok merkezli oligarşik bir yapı geliştirmiştir. Bu iki yapı Hunların gelişi ile yeniden yıkılmış, Hunlara tabii olmak istemeyenler ise Roma'ya sığınarak *Feodorati* statüsünde imparatorluk topraklarına yerleşmiştir. Wolfram bu noktada Gotların etnik ve politik kimliklerini yalnız kabile reislerinin yönetiminde koruyabildiklerini söyleyerek Wenkus'tan farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Wolfram 1988: 13). Keza Tervingilerin oligarşik yapısının Wolfram'ın bu söylemi için örnek teşkil ettiği söylenebilir. Bununla birlikte Wolfram ve Wenskus ile benzeri bir eksende hareket eden Peter Heather da Procopius'un eserinde, Dalmaçya soylularının hepsinin ölmesinin ardından Gotlardan oluşan nüfusun kolayca teslim olduğuna dair bir anlatıyı kullanmaktadır (Heather 1998: 301). Bu da Wolfram'ın teorisini destekler nitelikte görünmektedir. Wolfram ve temsil ettiği Viyana Okulu teorisine göre, barbar elitlerin temel hedefi bir zamanlar Roma İmparatorluğu'na ait topraklarda kendi krallıklarını kurmaktır. Nitekim etnisitenin bu doğrultuda barbarlar arasında birliktelik sağlayarak bu amaca hizmet ettiğini düşünmektedirler.

Buna karşın Viyana Okulu ve Wolfram'ın bu tezine karşı duran Walter Goffart ve temsil ettiği Toronto Okulu, Gotların Scandza Adası'ndan geldiklerine dair hikâyenin aslında var olmadığını, bu anlatının Doğu Romalı bir tarihçi olan Jordanes tarafından inşa edildiğini ve antik kabile kültürüne dair herhangi bir unsur taşımadığını iddia etmektedir (Kasperski 2022: 124-125). Nitekim Goffart'a göre, Roma ile karşılaşan birçok kuzeyli kavim tarih sahnesinden silinmiş, hayatta kalanlar ise eski imparatorluk topraklarına yerleşerek imparatorluk dinini benimsemiş ve Roma toplumunun koruyucuları haline gelmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi barbar kavimlerin geçmişine dair hikâyelerin —Iordanes örneği gibi— Iustinianus'un sarayında uydurulduğunu ileri sürmektedir. Bu noktadaki hedef ise iki yüz yıllık süreç içerisinde imparatorluğa hiç de yabancı olmadığı düşünülen barbar halkları kendilerine yabancılaştırmaktır. Nihayetinde Goffart, Viyana ekolünün varlığını kabul ettiği etnolojik köken hikâyelerinin bu doğrultuda ortaya çıktığını belirtir (Goffart 2006: 233-234). Araştırmacı bu duruma örnek olarak Frankların tarihini anlatan *Origo Gentis Francorum*'un, Frankların kökenini Truva savaşıyla ilişkilendirmesini göstermektedir. Yani, barbar kimliğinin oluşumunda belirtildiği üzere Romalıların etkisi söz konusudur.

Bununla birlikte Toronto Okulu mensuplarına göre barbar elitleri kendi geçmişlerini muhafaza etmedikleri ya da kraliyet ailesi gibi geliştirmemelerinden ötürü var olmalarını sağlayan başlıca unsur ise etnik kimlikten ziyade askeri güç olarak karşımıza çıkar (Kasperski 2022: 125). Wolfram, Cassiodorus ve Jordanes'in Gotların ilk yurdu olarak kabul ettiği *Gothiscandza*, verimli ovalar veya ada anlamına gelen *Oium*, Gepidlere ait yer veya ada anlamındaki *Gepedioios* ve akarsu anlamındaki *Auha* gibi terimlerin doğrudan Got dilinden alındığını belirtir. Bu ve benzeri terimlerin Latince

karşılıklarının bulunmaması, Wolfram'a göre Gotların sözlü kültürünün kesin bir işaretidir ve bu nedenle adı geçen yazarların bu tür terimleri ve içerikleri uydurmasının mümkün olmadığını belirtir. (Wolfram 2022: 23-30). Gotların Ariusçuluğu benimseme sürecini incelendiğinde gerçekten de Toronto Okulu'nun iddia ettiği gibi bir Roma etkisi söz konusu olduğu görülür.[16] Nihayetinde Ariusçuluk, Roma kökenli bir dini görüştür. Fakat iki ekolün ayrıştığı noktada, Ariusçuluk kavramının üzerinde pek durulmamaktadır. Meselenin özü, ağırlıklı olarak bahsedilen barbar kavimlerin kendilerine ait bir kültüre ve tarihe sahip olup olmadıkları yönündedir. Dolayısıyla Goffart ve Toronto Ekolü'nün; Viyana Ekolü'nün Wenskus ve Wolfram gibi temsilcilerine yönelik en büyük eleştirisi, Etnogenez teorisinin temelinde yer alan etnik köken anlatılarına yöneliktir.

370'lerde Gotlar arasında hızlıca yayılan Ariusçuluk, 381 yılında I. Theodosius'un İznik İtikadı'nı yeniden imparatorluğun resmi itikadı haline getirmesine rağmen barbar kavimler içerisindeki desteğini kaybetmemiştir (Parvis 2021: 230-232, 252). Aksine imparatorluk sınırları içerisinde yaşayan birçok barbar kavmi tarafından benimsenmeye devam etmiştir.[17] Keza bu örnekler içerisinde Ostrogot krallığının kurucusu Theoderic de yer almaktadır (Herrin 2020: 91). Bu durumu göz önünde bulunduracak olursak kimlik oluşumu sürecinde Roma İmparatorluğu'nun Toronto Okulu temsilcilerinin iddia ettikleri kadar etkili olmadığı düşüncesi ortaya çıkacaktır. Nitekim Thomas Burns, Got halkının ve elitlerinin kaçınılmaz şekilde Romalılaştığını ifade etmekle birlikte, Gotik geleneklerini de terk etmediklerini belirtmektedir (Burns 1984: 218). O vakit şöyle bir soru karşımıza çıkmaktadır: Neden birçok açıdan Romalılık iddiasında bulunan Ostrogot Krallığın'da, Ariusçuluk egemen itikad olarak kaldı? Bu soruyu cevaplandırmak için ilk önce Gotların Hristiyanlık öncesinde benimsedikleri dini anlayışı ele almak faydalı olacaktır.

Gotların Hristiyanlığı benimsemeden önceki dini inanışları hakkındaki veriler maalesef sınırlıdır. Fakat bu durum sadece Gotlara has değildir, nitekim Germen paganizmi de sözel yolla aktarımı sebebiyle yazıya dökülmemiştir (Simek 2004: 73). Dolayısıyla Got paganizminin de aynı durumdan nasibini aldığı söylenebilir. Sınırlı bilgiye sahip olmamızın bir diğer sebebi olarak ise, her topluluğun kendine ait bir külte sahip olması, bununla birlikte topluluklarının kendi kültlerini tamamen kendi içlerinde yaşamaları ve dış dünyayla herhangi bir paylaşımda bulunmamaları gösterilmektedir (İkican 2020: 52). Öte yandan Jordanes'de yer alan Amal Hanedan şeceresini kontrol ettiğimizde, soyun başlangıcının Gapt'a dayandığı görülmektedir (Jord. Get. 14.79). İkican'a göre Gapt, kahramanlıklarıyla öne çıkan yarı-tanrı figürlerin ilk atasıdır. Fakat Gapt'ın bir tanrı figürü olup olmadığına dair net bir yargı mevcut değildir (İkican 2023: 54-55). Bununla birlikte Wolfram ise Gapt'ın aslında Gaut olduğu ve bazen kaynaklarda Gapt olarak yazılıp okunabildiğini belirtmektedir

[16] Ariusçuluğun Gotlarca benimsenmesi hakkında bkz. ss. 14, 22-23.

(Wolfram 1988: 37). Peki, Gaut kimdir? Bu noktada Norbert Wagner ve Nicoletta Francovich Onesti gibi araştırmacıların düşüncesi, onun Got isminin özünü oluşturan bir kral olabileceğidir (Hoof, Nuffelen 2020: 259). Bununla birlikte Peter Heather, Gaut'un bu tip bir kral olarak kabul edilemeyeceğini belirtmekle birlikte böyle bir ihtimalin Amal şeceresini de zayıflatacağını ifade eder (Heather 1998: 115-116). Zira Wolfram'ın iddiası Gaut'un İskandinavya kökenli bir savaş tanrısı olduğu yönündedir[18] ki bu durum Heather'ın iddiasını anlamlandırmamızı sağlar. Nitekim soyun kutsal bir varlığa dayanmasıyla hanedanın meşruiyetinin destekleyeceğini düşünmek yanlış olmaz. Wolfram'ın bu iddiasının dayandığı yer ise bir İskandinav anlatısı olan Hervarsaga'dır. Anlatıda Gotların kutsal taşlarını çalmaya çalışan Hunlara karşı mücadele eden efsanevi bir zırh ustası karşımıza çıkar. Bu figürle ilgili iki unsur dikkat çekmektedir. İlki karşılaştığı Hunları mızrağıyla Odin'e sunduğudur (Wolfram 1997: 21, 26); bu tip bir kurban ritüeline Odin kültünde rastlanmaktadır (Nordgren 2004: 60). İkinci unsur ise karşımıza çıkan isimlerdir. Yaşlı Gizzur, Greuthungian Savaşçısı ya da Gaut isminin geçmesi dolayısıyla Wolfram, burada bahsedilen kişinin bizzat Odin olduğunu söylemektedir (Wolfram 1997: 21). Öte yandan kendilerini kahramanlar ve kralların soyuyla ilişkilendiren Tervingi-Vizigot Hanedanı olan Balthiler için böyle bir şecere karşımıza çıkmamaktadır. Nitekim tanrısal kökenlerine dair hikâyenin kayıp olduğundan bahsedilmektedir (Wolfram 1988: 110). Bu duruma sebep olan gelişmenin Tervingiler ve Greuthungiler arasında yaşanan ayrılık olduğu düşünülebilir. Fakat bu durumun anlaşılması içinse bahsedilen ayrılık sürecini detaylandırmak doğru olacaktır.

Wolfram bu noktada Amallar haricinde Gotları yöneten isimsiz iki hanedandan bahsetmektedir. Bunlardan ilki daha önce de bahsettiğimiz üzere Gotların ana yurtlarından göçe öncülük eden kral Berig ile başlayıp Scythia bölgesinde göç eden Gotlara liderlik eden Filimer ile sona eren Berig Hanedanı'dır. İkinci olarak ise Jordanes'de hakkında yalnız Vandallara karşı kazandığı zafer ile anılan Geberic ve atalarına değinilmektedir. Büyük büyük dedesinin isminin Nidada olarak geçtiğinden bahseden Wolfram, linguistik ve paleografik çalışmalar doğrultusunda bu kişinin Cnivida ya da 251 yılında İmparator Decius'u mağlup eden Cniva olduğunu düşünmektedir. Keza araştırmacı, 271 yılında Aurelius'a yenilen Cannabaudes ile Cniva'nın aynı kişi olabileceği ihtimaline değinmektedir (Wolfram 1988: 34-35). Thomas Burns ve Peter Heather gibi isimlerin çalışmalarına başvurduğumuzda Cannabaudes'in farklı bir kişilik olarak ele alındığını görmekteyiz. Burns onun birleşik Got krallığının son hükümdarı olduğunu iddia eder, bu noktada Wolfram'a belli bir ölçüde katılmaktadır. Heather ise böyle bir krallığın hiç var olmadığından, yalnızca birbirleriyle bazen ittifak

[18] Bahadır İkican, Got savaşçılık geleneğinin, Germen mitolojisinde önemli bir yere sahip olan savaş tanrısı Teiws ile ilişkilendirmektedir. Ancak bu tezde Ostrogot krallığı ve Amal şeceresi üzerine çalışıldığından Wolfram'ın *Herversaga* üzerine yorumu esas alınmıştır. Konu hakkında bkz. Bahadır İkican. *Bir Hristiyanlaşma Anlatısı Olarak Dördüncü Yüzyılda Roma- Got İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2023, s. 54.

kuran Gotik gruplar ve liderlerin varlığından söz eder. Buna mukabil yalnızca bir grup Got'a liderlik eden bir isim olarak öne çıkmaktadır (Burns 1984: 2018; Heather 2010: 123). Wolfram'a göre 271 yılında Cannabaudes ya da Cniva'nın ölümüyle Gotların ilk büyük krallığı sona ermiş, nitekim kabileler arasında var olan birliktelik sonlanmış, bu süreç batıdaki Gotların Dacia bölgesine yerleşmesi ve doğuda başa geçen Amal Hanedanı'nın tanınmamasıyla sonuçlanmıştır (Wolfram 1988: 34-35). Muhtemelen bu gelişmeler dolayısıyla Geberic'in Balthi Hanedanı'na mensup olduğunu düşünen araştırmacılar da mevcuttur (Hoof, Nuffelen 2020: 276). Araştırmacı, bu noktada Tervingilerin her ne kadar geleneksel krallık yönetimini reddetseler de içlerinde yer alan soylu ailelerin zayıflamalarına karşın varlıklarını sürdürdüklerini belirtmekte ve Geberic soyunun da bunlardan ayrı bir kol oluşturduğunu ve ne Amal ne de Balthi soyu ile ilişkilendirilemeyeceğini belirtir (Wolfram 1988: 35, 58, 97).

Aurelius'un zaferinden yirmi yıl sonra 291 yılına gelindiğinde Fastida isimli bir kral liderliğindeki Gepidler ile Tervingi-Greuthungi birliğinin son hükümdarı olarak anılan Ostrogotha arasında Gotların zaferi ile sonuçlanan bir savaş yaşandığı anlatılmaktadır (Wolfram 1988: 35, 58, 97). Reinherd Wenskus, iki halk arasındaki bağların bu savaş sonrasında kopmuş olabileceğini belirtmekle birlikte, bu ayrılığın ardından Tervingilerin herhangi bir tanrısal kral seçmedikleri, bunun yerine *Kindins* ya da daha önce bahsettiğimiz *Iudex* unvanını kullanan bir liderlik makamı oluşturduklarına değinir. Nitekim Tervingilerin bu şekilde yeni bir hanedanlık tanımayı reddettiklerinden söz edilmektedir (Nordgren 2004: 338). Fakat bu açıklamalarda tutarsızlık gösteren bir nokta vardır. Bu da birleşik Got devletinin son hükümdarı olarak Ostrogotha adının geçmesine karşın 291'de yalnız Tervingi isminin kaynaklarda geçmesidir.[19] Bu noktada İngemar Nordgren, *Getica*'da Ostrogotha'nın, birleşik Got devletinin son hükümdarı olmakla birlikte Ostrogotların ise ilk hükümdarı olarak bahsedildiğine değinmektedir. Yalnız Ostrogotların hâkimi olsa savaşın Prut Nehri civarında gerçekleşmesi gerektiğini belirten Wolfram, Gepidlerin yaşam alanının günümüz Transilvanya bölgesinin kuzeyinde olması dolayısıyla bu çelişkiye basit bir çözüm getirerek iki Got topluluğu arasındaki ayrımın 290 yılında Gepidlerin ortaya çıkışıyla kalıcı olarak mühürlendiğini belirtmiştir (Nordgren 2004: 344-345; Wolfram 1988: 56-57).

Tanrısal Kral figürünün özellikle Filimer döneminde Gaut kültünün benimsenmesiyle önemini kaybettiği ve neticesinde ise Got kabile şeflerinin güçlendiği bir yönetim sisteminin ortaya çıktığı da savunulmaktadir. Nitekim *Iudex-Kindins* unvanının şeflerin yer aldığı *μεγιστᾶνες* (*megistanes*) olarak anılan bir kurul ile yöneten *Iudex*'in görevi ise daha öncesinde Tanrısal Kral figürünün görevleriyle aynı görülmektedir. Sadece gelişen kültle birlikte kutsiyetini kaybetmiş, yani dünyevileşmiştir. Tanrısal Kral figürünün özellikleri arasında tanrı soyundan gelmesi, yarı tanrı ve kahraman olması gibi

şartların yanında en dikkat çekici olanları, en üst makamdaki din adamı olmak ve dini birliğin koruyucusu kabul edilmesidir. Greuthungi Krallığında daha farklı bir yönetim biçiminin ortaya çıktığından bahseden araştırmacı, bunun temelinde topraklarının Tervingilerden daha geniş olmasına paralel olarak kabile şeflerinin sayısının fazlalığı ve Gaut kültünün daha hızlı yayılması olduğuna değinmektedir. Bu doğrultuda Tanrısal Krallık anlayışının terk edilerek tamamen kabile şeflerinin ağırlıkta olduğu bir yönetimin benimsendiği öne sürülmektedir (Nordgren 2004: 346-348, 353, 549). Bununla birlikte George Dumezil'in bir çalışmasına göre Hint-Avrupa Panteonunda yer alan ve iki kral tipine denk gelen iki de tanrı figürü mevcuttur. Bunlardan biri bereket ve barışı temsil eden kanun ve gelenekleri koruyan normal bir tanrı iken, muadilinin daha vahşi, savaşçı ve kaotik bir tanrı olduğundan bahsedilmektedir. Bu çalışmaya değinen Wolfram ise Kuzey ve Batılı Germen halkları arasında ortaya çıkan Wodan-Odin kültünün bu iki tanrının bir temsili olduğunu ifade etmekle birlikte, Gotların Odin kültünün coğrafyalarına gelişinden önce kuzeyi terk ettiklerinden bahsetmektedir. Fakat Gaut'un Wodan-Odin kültünün selefi olduğu da belirtilmektedir (Wolfram 1997: 19-20). Dolayısıyla savaşçı özelliklerinin yanında toplumsal düzenin koruyucusu gibi bir görevi olduğu da düşünülebilir. Bu noktada Gaut'un Odin ile ilişkilendirilen diğer bir yanı göze çarpmaktadır. O da *şamanist şeytan avcıları* olarak kabul edilen bir gruba liderlik etmesidir (Nordgren 2004: 177-178). Hem bereket hem de toplum güvenliğini sağlamakla ilişkilendirebileceğimiz bu özellikler, Gaut kültünün liderler arasındaki popülerliğinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Keza Gotların bu tip bir misyonu benimseyip devam ettirdiğini Iudex Athalaric'in döneminde görebiliriz. Bu açıdan Aziz Saba'nın hikâyesini incelemek doğru olacaktır.

Hikâyeye göre Got asıllı Saba, Nikaia itikadına mensup bir Hristiyan olarak yerel bir kilisede —kesin görevi bilinmemekle birlikte— koro şefliği yahut vaizlik yapmaktadır. Bir gün Got soyluların Hristiyanlığa karşı hareket etmeye karar vermeleri ve halklarının sadakatini test etmek maksadıyla pagan tanrılarına adanmış etleri tüketmeleri şart koşulmuştur. Buna karşın pagan köylüler adak etini, normal etle değiştirerek bu durumu gözlemlemekle görevlendirilenleri kandırmayı teklif etmişlerdir. Ancak Saba'nın bunu açık bir şekilde reddetmesi köyden sürgün edilmesine sebep olmuştur. Kısa süre sonra dönüşüne izin verilmiş, fakat dönüşünden sonra, Got soyluların adak eti tüketmelerini şart koştuğu ikinci baskı süreci başlamıştır. Eti tüketmekle birlikte yemin etmeleri istenen köylüler, köylerinde Hristiyan olmadığına dair yemin etmeyi planlamışlar, fakat Saba buna müsaade etmemiştir. Bunun üzerine köylüler, köye gelen Got soylusuna Saba'nın herhangi mal ve mülkü olmayan zararsız biri olduğuna dair yemin etmişlerdir. Buna mukabil Got soylusu "böyle birinin herhangi bir faydası ya da zararı olmayacağını" söyleyerek onu tekrar sürgüne göndermiştir. Kulikowski, bu cevabın Hristiyanlara yönelik baskının siyasi yanını göstermesi bakımından önemli olduğunu söyler. Nitekim din değiştiren güçlü Gotların, Roma imparatoru ile iş birliği içinde olabileceklerine dair şüpheden

bahsedilmektedir. Bu konuda, Fritigernus örneğine baktığımızda haklı olduklarını düşünebiliriz. Üçüncü baskı süreci ise 372 yılının Paskalya dönemine denk gelmektedir. Hikâyeye göre Paskalya'yı kutlamak için farklı bir köyde rahip olan Gouthikas'ı ziyarete gitmeye çalışan Saba, yoğun kar yağışı dolayısıyla geri dönmüş ve köylüsü olan Sansalas ile Paskalya'yı kutlamıştır. Üç gün sonra ise Rothesteus isimli bir Got kralının oğlu olduğu düşünülen Atharidus'un köye gelişiyle Sansalas, daha yüksek bir otorite ile görüştürülmek üzere esir alınmış, Saba ise yeniden adak eti yemeye zorlanmış, ancak reddetmiş ve bunun üzerine işkence görmüştür. İşkence geceye kadar sürmüş, buna mukabil infaz görevlileri uyuyakalınca Saba'nın köylüsü bir kadın kendisine yardıma gelmiş, onu serbest bırakmış ve onu beslemiş fakat görevliler uyanınca işkence devam etmiş, nihayetinde Atharidus'un emriyle bir nehirde boğulması sağlanarak öldürülmüştür (Kulikowski 2006: 119-120; Thompson 2008: 64-66).

Hikâyede de görülebileceği üzere pagan kültünün koruyucuları ve ciddi anlamda savunucuları olarak görülen soylu yöneticilerdir. Nihayetinde Gaut kültüyle savaşçılığın değer görmesi neticesinde soyluların meşruiyet kazandığı düşünüldüğünde gayet doğaldır. Nitekim köylülerin görevlileri kandırmayı düşünmesi bunu göstermektedir. Yöneticiler için anlamı ve önemine dair ise söylenebilecek ilk şey Hristiyanlık ve Romalılık arasında var olduğu düşünülen siyasi bağlantıdır ki dönem yöneticilerinin belli oranda haklı olabileceklerine Fritigernus örneği ile değindik. Öte yandan pagan kültünün sağlamış olduğu siyasi meşruiyet ve birlik konusuna da değinmek doğru olacaktır. Savaşçı bir topluluk olarak kabul edilen Gotlar için kahramanlık ve askeri başarıların önemine daha önce de vurgu yaptık.[20] Şecereleri her ne kadar kayıp olsa da Tervingiler içerisindeki soyluların kurduğu düzene bakınca Gaut kültünün onlarda da hâkim olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda toplum içerisinde harici bir inanca karşı tutum almaları şaşırtıcı değildir. Nihayetinde kült soyluların meşruiyetini desteklemekte onlarda kültü desteklemektedir.

Gotların Ariusçuluk öncesi dini inanışlarının, kültürel ve toplumsal düzeninin bu şekilde olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada sorulabilecek bir diğer soru ise, harici dini unsurlara bu kadar mesafeli duran bir toplumun içerisinde Ariusçuluğun nasıl yer edindiği olacaktır. Bu konuda Wolfram ve Heather gibi isimler Ariusçuluğun benimsenmesinin politik sebeplerle olduğunu ifade etmektedirler (Heather 1991: 327-328). Kilise tarihi yazarı Socrates ise Ariusçuluğun, Katolik itikadına göre daha basit bir itikâdî anlatıya sahip olduğu gerekçesiyle benimsendiği belirtmektedir; bu da kulağa mantıklı gelmektedir. Nitekim itikadı tartışmaların altında Antik Yunanlılardan beri var olan bir felsefe geleneği yatmaktadır. Fakat bu açıdan bakıldığında Ariusçuluk da bu düşünsel geleneğin bir ürünüdür. Öte yandan J. Zeiller'in teorisine göre Ariusçuluk'ta yer alan Baba, Oğul ve Kutsal Ruh arasındaki doğrusal hiyerarşik düzen, Gotlar için kendi hiyerarşilerine benzemesi açısından tanıdıktır (Nordgren

[20] Konu hakkında bkz. ss. 14-15.

2004: 367). Keza Bahadır İkican da Got hiyerarşisinin benimsedikleri itikadı etkilediğinden bahsetmektedir (İkican 2023: 42). Dolayısıyla Zeiller ile paralellik göstemektedir. Nitekim bu görüş üzerinde duran bir diğer araştırmacı olan Nordgren, Gaut-Odin kültünde savaşçıların sembolik olarak bir mızrak aracılığıyla idam edildiğini ve yaşayan ölüler olarak yeniden dirildiklerini, fakat insan olarak kabul edildiklerini ifade etmekle birlikte, krallarının da aynı ritüelden geçerek Tanrı soyundan geldiklerini iddia ettiklerini belirtmektedir. Araştırmacı, bu doğrultuda Gaut kültü ile Ariusçu Hristiyanlığın benzerliklerine dikkat çekmektedir. Nitekim İsa da bir insan olarak doğmuş, çarmıhta bir mızrak ile öldürülmüş, fakat sonrasında Tanrı'nın Oğlu olarak doğmuştur. Bununla birlikte Ariusçuluğun, İznik İtikadı'ndan farklı olarak Teslis anlayışını reddetmesi, dolayısıyla tek bir ezeli Tanrı'nın varlığının kabul edilmesi, hemen altında ezeli olmayan, dolayısıyla tanrı ile aynı özden olmayan bir İsa'nın yer alması ve Kutsal Ruh'un Oğul'a hizmet etmesi şeklindeki hiyerarşik sıralamanın, Got hiyerarşisi ile paralellik gösterdiğini belirtmektedir. Nitekim İznik İtikadı'ndaki gibi üç tanrısal figürle karşılaşmamaktadırlar (Nordgren 2004: 377).

Ariusçuluğun Gotlar tarafından kabul edilmesinde Heather ve Wolfram'ın bahsettiği gibi siyasi sebeplerin ön planda olduğunu düşünmek doğru olacaktır. Nitekim bu çeşit bir bağlantı dolayısıyla Hristiyan olma ihtimalleri, yaşanan kovuşturmalar dolayısıyla mantıklı gelmemektedir. Fakat sonrasında Theodosius tarafından İznik itikadının yeniden öne çıkmasına karşın İmparatorluk başkentinde görev yapmalarına rağmen Ariusçuluğu terk etmemelerinin ve bu itikadın önce Vizigotlar sonrasında ise birçok Germen kavmi arasında benimsenmesinin sebebinin, Gaut-Odin kültü ile benzerlikleri olduğunu düşünmek mantıklı olacaktır. Nitekim farklı unsurlar arasında yakınlığı sağlayan şey, her daim benzerlikler olmuştur. Ancak bunu tek başına bir etken olarak düşünmek eksik bir yaklaşım olacaktır. Ariusçuluğun ilerleyen dönemlerde Romalı ve Got olmanın bir simgesi haline gelmesi, bu itikadın kimliğin muhafaza edilmesi ve siyaset gibi konularda farklı misyonları temsil ettiğini düşündürmektedir. Nitekim, itikâdî tercihlerin bir kimlik muhafaza biçimi olarak kullanıldığı örnekler mevcuttur. Bu noktada *Miafizitliğin* ortaya çıkışı ile bu doğrultuda öne çıkan Kıpti kimliğinden bahsedebiliriz. Khalkedon Konsili'nde (451) İsa'nın tek bir kişilikte (*Hypostasis*), biri insani diğeri ise ilahi olmak üzere iki farklı doğaya (*physis*) sahip olduğu şeklindeki Diyofizit görüş kabul edilmiştir. Bu kararın alınmasında dönemin Roma Piskoposu I. Leo'nun *Tome* olarak anılan mektubunun etkili olduğu belirtilmektedir. Ancak Mısırlı Hristiyanlar bu karara ve metne karşı çıkmış, netice itibariyle İskenderiye Patriği Dioscorus gibi isimler sürgüne gönderilmiştir. Mısırlıların itirazının temelinde ise İskenderiyeli Cyril tarafından kullanılan *Miafizitlik* tabiri ortaya çıkmaktadır. *Miafizitlik*, İsa'nın ilahi ve insani unsurlarının ayrı değerlendirilemeyeceği, birleşik tek bir doğaya sahip olduğunu kabul eden bir görüş olmakla birlikte ortaya çıkan anlaşmazlık neticesinde Mısır kiliselerinin bu görüş etrafında şekillenen yerel (*Kıpti*) kimliği öne çıkardığı belirtilir (Bantu 2023: 2-

4). Bu kimliğin temelinde ise Firavunlar dönemi Mısır'ının mirasçıları olduğu düşüncesi ve buna bağlı olarak kültürel üstünlük anlayışı yer almaktaydı (Meyendorff 1989: 273). Nitekim Mısırlıların gözünde Roma İmparatorluğu Khalkedon İtikadı ile ilişkilendirilmiştir (Bantu 2023: 4).

Got kimliği ve Ariusçuluk arasındaki ilişkinin de yukarıda bahsettiğimiz Miafizitlik ve Kıpti kimliği ilişkisine benzer olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, bu konu hakkında bir sonraki başlıkta daha detaylı bir tartışma sunulacaktır.

3.2 Ariusçuluğun Ostrogot Kimliği ve Siyaseti Üzerindeki Etkisi

Ostrogot Krallığı'na dair antik ya da modern kaynak okumalarına bakıldığında daha önce de bahsettiğimiz gibi, birçok açıdan Romalılaşmış bir devletle karşılaşılmaktadır. Gerçekten de Roma kanunlarını büyük ölçüde kullanmaları, Roma geleneklerine has kutlama ve oyunları devam ettirmeleri, eski yapıları tamir etmeleri haricinde dönemlerinde inşa edilen yapıların, Doğu Roma İmparatorluğu'ndan pek farklı olmaması, bu yargıya varılmasının başlıca sebepleri arasında gösterilebilir. Öte yandan krallığın kurucusu kabul edilen Theoderic'in Constantinopolis'te rehin olarak yaşaması göz önünde bulundurulunca bu durum şaşırtıcı gelmeyecektir. Nitekim Doğu Roma tarafından barbar olarak adlandırılmasına karşın Theoderic, Roma kültürüne gayet hâkim bir hükümdar figürüdür. Netice itibariyle iki toplumu da gayet iyi tanıdığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte eldeki arkeolojik buluntuların sınırlılığı da göz önünde bulundurulunca farklılıklarının benzerliklerinden daha az olduğu göze çarpmaktadır. Başlıca fark Ostrogotların Arius itikadını desteklemeleridir. Birçok açıdan Romalı görülen bu krallığın neden bu noktada ayrıştığı incelendiğinde, Katolik/Ortodoks ya da Ariusçuluk gibi itikadların, Romalılık yahut Germenlik ile ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir. Nitekim Stephen Michell, Ariusçuluğun Batı Roma topraklarında yer alan Germen krallıkları tarafından bilerek devam ettirildiğini, bu noktada Germen kavimlerinin kendi etnik bağlılıklarını inşa etmek için Ariusçuluğun öneminin farkında olduklarını belirtmektedir (Mitchell 2020: 429). Başlıkta da görülebileceği üzere Ariusçuluğun kimlik ve siyasete dair etkisi bu bağlamda değerlendirilecektir. Fakat bu incelemeye geçmeden önce Ostrogotların bağımsız bir topluluk olarak ortaya çıkışları, İtalya'ya göçleriyle birlikte Ostrogot Krallığı'nın kuruluşu ve Ostrogotların gözünde Romalılığın yerinden bahsetmek faydalı olacaktır. Nitekim bu süreçlerden bahsetmek, Ostrogot kimlik ve siyasetini daha bütüncül şekilde incelememize yardımcı olacaktır.

451 yılında Atilla'nın Galya Seferi'ne katılan Ostrogot kraliyet ailesine mensup üç isim karşımıza çıkmaktadır. Bunlar sırasıyla Valamir, Thiudimir ve Vidimir'dir. Atilla'nın 453 yılında ölümü itibariyle kurmuş olduğu imparatorluk içerisinde çatırdamalar başlamış, 454 yılında Gepidlerin başı çektiği bağımsızlık isteyen grupların, Hunları ve onları destekleyen kabileleri yenmesiyle birlikte kendi krallıklarını kurmuşlardır (Heather 1998: 124; Wolfram 1988: 258). Ostrogotların bu grup

içerisinde yer almamaları dikkat çekmekle birlikte, Atilla'nın Ostrogot soylularına daha iyi yaklaştığından bahsedilmesi bu durumun anlaşılmasına yardımcı olacaktır (Burns 1984: 45). Bu doğrultuda Doğu Pannonia ve Dacia'ya kadar uzanan bir Gepid Krallığı, Noricum'un güneyi ile Pannonia'nın kuzeyini kapsayan bir Rugi Krallığı, Pannonia'nın güney doğusu ile Moesia sınırında yer alan bir Herul Krallığı ve yine Pannonia'nın batısında yer alan bir Suev Krallığı ortaya çıkmıştır. Buna mukabil kaybeden tarafta yer alan Valamir liderliğindeki Ostrogotlar, Dalmaçya ve Moesia bölgesinde bir tampon bölge oluşturabilecekleri düşüncesi ve Roma İmparatorluğu'ndan alınan izin ile Sava Nehri etrafına yerleşmişlerdir. Bununla birlikte Nedao Savaşı'nda yer aldığı taraf dolayısıyla Valamir'den ayrılan başka bir Ostrogot grubu, Doğu Roma İmparatorluğu'na sığınmıştır. Latince isminin Triarus olduğu belirtilen bu grubun liderinin Valamir ile akraba olduğu, dolayısıyla Amal Hanedanı'na mensup olduğu belirtilmekle birlikte 450'li yılların ikinci yarısındaki ölümü sonrası bu grubun liderliği oğlu Theoderic Strabo'ya geçmiştir. Öte yandan Valamir'in liderlik ettiği Ostrogotların etki alanlarını Noricum eyaletine kadar yaymaları Doğu ve Batı Roma İmparatorluklarında rahatsızlık yaratmış olacak ki iki taraf da Ostrogot Krallığı'na karşı baskıcı bir tutum sergilemiş, bu durum krallığın ve nüfusunun üç kardeşin hâkimiyetinde üç farklı bölgeye yerleşmeleriyle neticelenmiştir.

Pannonnia'da yer alan bu krallık, üç kardeşin hâkimiyetinde yönetilmesine karşın en büyük ve güçlü kardeş olan Valamir içlerindeki üstün konumunu devam ettirmekteydi. Nitekim bu birleşik krallığın 456-457'li yıllardan 473'e kadar varlığını sürdürdüğü düşünülür. Krallığın uzun ömürlü olmamasının başlıca sebebi, kendilerine ekonomik bir dayanak sağlayacak bir vergi sistemlerinin olmamasıdır. Bu durum Pannonia ekonomisinin Gotlarca sömürülmesi ve Doğu Roma'ya bağımlı hale gelmelerine yol açmış ve ilerleyen süreçte Doğu Roma ile Gotlar karşı karşıya gelmiştir. Wolfram'a göre bu süreçte, Pannonia Gotları, Theoderic Strabo liderliğindeki Trakya Gotlarının, Doğu Roma İmparatorluğundan elde ettiği imtiyazlardan ötürü rahatsızlık etkiliydi. Bununla birlikte İmparator I. Leo'nun, Pannonia Gotları ile yapmış olduğu *Feodorati* antlaşmasını 457 yılında revize ederek, onlara yapılan ödemeyi sona erdirmiştir. Bunun neticesinde zaten zor durumda olan Pannonia Gotları, Epir bölgesini işgal etmiştir. Nitekim Doğu Roma İmparatorluğu 459 yılında Gotlara yıllık ödeme yapmayı kabul etmiştir (Wolfram 1988: 258-262). Burns de Theoderic Strabo ve Gotlarına yönelik rahatsızlığa değinmekle birlikte yapılan antlaşmanın tarihini 461 olarak belirtmektedir. Keza antlaşma tarihinin Heather tarafından da 461 olarak belirtilmesi antlaşmanın yapıldığı tarihin 459 yılı, uygulandığı tarihin ise 461 olabileceğini düşündürmektedir (Heather 1998: 152; Burns 1984: 53). Bu sebeple Theoderic'in Constantinopolis'e rehine olarak 459 ya da 461'te gönderildiği, buna mukabil 469 ya da 471 yılına kadar burada yaşadığı belirtilmiştir. Wolfram bu süreye değinerek Theoderic'in Vizigotlar ve Balthi

Hanedanı için nesiller süren *Romanitas* kavramını bu on yıllık süreçte öğrendiğini ileri sürmektedir (Wolfram 1988: 262).

Thiudimir'in oğlu olan Theoderic 469-470'li yıllarda Pannonia'ya döndüğünde amcası Valamir, Scirilerle yapmış olduğu savaşlarda ölmüştür (Heather 1998: 152; Burns 1984: 54). Bunun üzerine Theoderic amcasının topraklarını devralmış, babası ise Valamir'in yerine geçmiştir. 471 yılına gelindiğinde krallığın üçte birini yöneten Theoderic'in, altı bin kişilik ordusu ile Sarmatların işgal ettiği Singidunum (Belgrad)'u ele geçirerek konumunu sağlamlaştırmış olması muhtemeldir (Wolfram 1988: 267). Theoderic ve dönemin imparatoru I. Leo arasında dostluk ilişkileri olmasına karşın Singidunum'u teslim etmemiştir. Her ne kadar zafer kazanılmış ve Pannonia Gotları'nın toprakları genişlemiş olsa da çevrelerinin farklı kabilelerle sarılı olması ve uzun süreli Hun hâkimiyeti sonrası barışçıl çiftçiler olarak yaşama imkânı bulamadıklarından bahsedilmektedir. Nitekim daha önce de bahsettiğimiz gibi bölge ekonomisini tahrip etmelerinin de etkisiyle kıtlık tehlikesinin baş gösterdiğinden bahseden Henry Bradley, Got halkının kimle savaşılacağı fark etmeksizin yağma akını yapmak için Thiudimir'e yalvardığından bahseder. Bu durum neticesinde Thiudimir liderliğindeki Gotların, Doğu Roma İmparatorluğu üzerine gitmeye karar verdiğinden bahseden araştırmacı, kardeşi Vidimir'in ise topluluktan ayrılarak İtalya'ya gittiği ancak dönemin Batı Roma İmparatoru Glycerius tarafından Gaul eyaletine gönderildikleri ve burada Euric'in hâkimiyetindeki Vizigotlarla birleştiklerinden bahseder (Bradley 1888: 136). Ancak Wolfram, bu ayrılık sürecinde etkili olanın itibar kazanan Theoderic olduğunu belirtir (Wolfram 1988: 267-268). Nitekim Valamir'in ölümüyle Thiudimir'in ortanca kardeş olarak onun yerini aldığını göz önünde bulundurulacak olursa, hiyerarşik olarak Vidimir'in tahta çıkması doğal olurdu. Ancak, hem Theoderic'in Valamir'in topraklarına hâkim olması hem de Thiudimir'in bulunmuş olduğu pozisyon, anlaşmalı bir şekilde de olsa, Vidimir ve hâkimiyetindeki Gotların İtalya'ya göçünü mantıklı kılmaktadır. Aksi halde Theoderic'in hâkimiyetini tanımak zorunda kalacağının farkında olduğu düşünülünce daha bağımsız hareket edebileceği İtalya'ya gitmesi mantıklı olacaktır. Keza yaptıkları *feodorati* antlaşması dolayısıyla elde ettikleri altınları da kaybetme riskini almalarının ihtimal dâhilinde olmadığı söylenebilir.

Aynı yıllarda Doğu Roma İmparatorluğu da kendi içinde bazı sorunlarla meşguldür. Bu noktada İmparator I. Leo'nun da yükselişinde etkili bir isim olan imparatorluğun başkomutanı konumundaki Aspar, İmparator'un emriyle öldürülmüştür. Aspar'ın Theoderic Strabo'nun halası ile evli olması, Strabo'nun Aspar'ın mirasına sahip çıkması ile sonuçlanmıştır (Burns 1984: 55; Heather 1998: 126; Wolfram 1988: 268). 473 yılına gelindiğinde kıtlık sorunu ile karşılaşan Pannonia Gotları'nın Naissus'a (Niş) saldırıları sonrası imparator, Makedonya bölgesine yerleşmelerine izin vermiş, nitekim 473-474 yılına gelindiğinde babasının ölümüyle Theoderic bütün Gotların kralı ilan edilmiştir (Burns 1984 56-57; Wolfram 1988: 269-270). Aynı yıl İmparator I. Leo ölmüş ve yerine

Aspar ve Theoderic Strabo'nun gücünü dengelemek amacıyla başkentte tuttuğu İsauralı askerlerin komutanı Zeno imparator olmuştur (Burns 1984: 57; Heather 1998: 157; Mitchell 2020: 170). Roma'nın barbar kabul ettiği diğer halklar gibi İsauralılar da Roma ideolojisi ve yapısına tamamen entegre olmamış halklardan biriydi, ancak diğer barbar kavimlerinden farklı şekilde Katolik olarak da anılan imparatorluk itikadını benimsemişlerdi. Nitekim Ariusçu olmamaları sayesinde imparatorluk saflarında yer bulabiliyorlardı. Zeno, tahta çıkışından hemen sonra gerçekleşen ve Theoderic Strabo tarafından da desteklenen bir komplo sonucu iki yıllığına tahttan uzaklaştırılmıştır. Bunun üzerine 476'da tahta dönüşüyle Strabo'ya karşı Theoderic Amal'ı yardıma çağırmıştır. Ancak Theoderic, Romalıların iki tarafı birbirine kırdırma politikasını anlamış ve tam tersi bir tutum sergileyerek Strabo ile ittifak yapmıştır. Birlikte hareket eden iki lider Trakya bölgesine kadar ilerlediyse de burada Romalılar tarafından durdurulmuşlardır. Netice itibariyle Theoderic Strabo, İmparator Zeno'nun tarafına geçerek Theoderic Amal'ı Epir bölgesine sıkıştırmaya yardımcı olmuştur (Mitchell 2020: 169-170, 176).

Yönetimi boyunca idaresini Gotlar ve İsauralılar arasında devam ettirdiği politika ile sürdüren Zeno, bu süreçte kendisine karşı imparatorluk mücadelesi veren İsauralı Illus ile mücadele etmiş ve bu sebeple zayıflamıştır. Fakat ilerleyen süreçte muhtemelen İsauralıların hâkim konumunu kaybetmelerini istemediğinden bahsedilen Illus, eski imparator Marcian'ın torununa karşı verilen taht mücadelesinde Zeno'ya destek vermiştir. Bununla birlikte Theoderic Strabo'nun sahip olduğu garnizon komutanlığı görevini, Illus'un kardeşi Tracondes'e kaybetmiştir. Gelir ve statü kaybı yaşayan Strabo netice olarak Yunanistan topraklarına saldırmış ve bu süreçte yaşadığı bir binicilik kazası dolayısıyla ölerek tarih sahnesinden çekilmiştir. Bu durum Theoderic Amal'ın değerini arttırmış olacak ki 484 yılında İmparator Illus ile yeniden bir mücadele için Theoderic'e teklif götürmüş ve ona konsül unvanı vermiştir. İmparator'un Illus ile mücadelesi 488 yılına kadar sürmüştür. Bu sebeple Theoderic ile olan meselelere daha pasif bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Nitekim 486 yılında Theoderic Amal'ın yeniden imparatora karşı ayaklanarak Constantinopolis'in su kaynaklarını kesmesi imparatorun Theoderic'e sus payı ödemesini sağlamış, ancak daha stratejik bir karar ile iki taraf da Gotların İtalya'ya gitmeleri konusunda karara varmışlardır. 488 yılında ise bu karar bir antlaşma ile sonuçlanmıştır. Buna göre Theoderic Trakya'daki Ostrogotları da yanında götürerek Odoacar'ı İtalya'dan atacaktı. Theoderic Strabo'nun ölümü sonrası hâkimiyetindeki Gotların Theoderic Amal'a katılmasıyla da imparator için Got tehdidi tamamen sona erecekti. Nihayetinde 488'de Vizigotlardan da destek alan Theoderic, 489 Adda Savaşı'nda Odoacar'ı yenmiş, 493 yılına gelindiğinde ise Odoacar'ın sığınmış olduğu Ravenna'nın da kapılarının açılmasıyla kente giren Theoderic, Odoacar'ı öldürterek Amal Hanedanlığı'nın yönetimindeki Ostrogot Krallığı'nı kurmuştur (Mitchell 2020: 176-178).

Bu noktada değinilmesi faydalı olacak başka bir husus ise Theoderic'in yanında gidenlerin bir halk mı yoksa bir ordu mu olduğu tartışmasıdır. Theoderic'in yanında yer alan başlıca iki gruba tezimiz doğrultusunda daha önce de değinmiştik. Bunlar ağırlıklı Theoderic Amal'ın yanında yer alan Gotlardı. Bunların haricinde Theoderic Strabo'nun liderlik ettiği Gotların da bu gruba dâhil olduğunu belirtmiştik. Gotların göç sürecinde kadınlar ve çocukların yer almasının bir halk olarak değerlendirilmelerine sebep olduğundan bahsedilmekle birlikte, Romalıların da ordudayken yanlarında kadın ve çocukları götürdüğünden bahseden Guy Halsall, yine de göçenlerin bir halk olabilme ihtimalini reddetmez. Kendisi bu noktada Ostrogotlar'ın yaşamış olabileceği dönüşümü kademe kademe ele almaktadır (Halsall 2016: 173-175).

İlk kademede Doğu Roma'ya verdikleri askeri hizmet ve sürekli savaş halinde olmaları dolayısıyla savaşçılık becerileri gelişen, daha disiplinli ve sürekli savaşa hazır bir topluluğa dönüşmüşlerdir. Nitekim 470 ve 480'li yıllarda askeri anlamda gayet öne çıkmışlardır. İkinci kademede ise bu ordunun zamanla eş, çocuk ve savaşlarda kendilerini destekleyecek bir ekip edinmeye başladıklarından bahseden Halsall, Gotların disiplinli bir ordu haline gelmelerinin onları sosyal açıdan çeşitlendirdiğini belirtmektedir. Üçüncü kademede ise genç savaşçılar olgunlaşmış, olgun savaşçılar ise yaşlanmıştır. Ancak Doğu Roma toprakları içerisinde yerleşik bir düzene geçme şansları olmayan bu yaşlıların savaşmaktan başka çaresi olmaması sebebiyle, bu durumun Ostrogotların bir askeri güç olarak kabul edilebilecek olan imajlarının daha çok halk olarak anılmalarını sebep olacak şekilde değiştiği belirtilmektedir. İşte bu nedenle Halsall, Gotların göç etmek için yerlerini terk eden bir kabile olarak görülmeleri gerekmeyeceği savunmaktadır (Halsall 2016: 173-175).

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, Ostrogotların sürekli savaşması ve hareket halinde olması, Hun hâkimiyetine girmeleri ile başlamıştır. Buna karşın bağımsızlıklarını kazansalar da çevrelerinde kendilerine rakip farklı kavimlerin varlığını göz önünde bulunduracak olursak, yerleşik bir kabile hayatını benimsemeleri zor görülmektedir. Keza yaşadıkları Pannonia ekonomisinin çökmesi de bununla ilgiliydi. Nitekim Ostrogot halkının düşman fark etmeksizin yağma akını yapmak için kralları Thiudimir'e yalvardıklarından bahsedilmesi de Gotların savaş konusunda korkusuzluklarını ve özgüvenlerini göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Halsall'ın iddiası kulağa mantıklı gelmektedir. Nitekim Ostrogot Krallığı sahip olduğu askeri güç sayesinde ortaya çıkmıştır (Halsall 2016: 173). Bu durum Ostrogot Krallığı için ordunun önemini açıklamakla birlikte, dönemin kaynakları içerisinde yer alan Romalılık kavramının da bu anlayış doğrultusunda şekillendiği söylenebilir.

Bu anlayışa göre Doğu ve Batı Roma özellikle V. yüzyıl boyunca yozlaşarak zayıf ve kadınsı hale gelmiş, nihayetinde ise Gotik kahramanların yardımına ihtiyaç duymuştur. Bu anlatım tarzını

benimseyen antik yazarlardan biri de Ostrogot Krallığı'na hizmet etmiş olan Magnus Felix Ennodius'tur. Krallığın ilk yıllarında Pavia ve Milano gibi şehirlerde diyakoz olarak görev yapan Ennodius, *Vita Epiphanii* (Epiphanius'un Yaşamı) ve *Panegyricus Dictus Theoderico Regi* (Kral Theoderic'e Methiye) gibi eserleriyle öne çıkmaktadır (Arnold 2022: 164). Ancak dönemin önemli seçkinlerinden ve Romalılığın bir temsilcisi kabul edilen Anicius Manlius Severinus Boethius hakkında yazmış olduğu *De Boetio Spata Cinto (Kılıç Kuşanmış Boethius Hakkında)* isimli şiiri, askerlik ve erkeklik arasında kurmuş olduğu bağlantı ile öne çıkmakla birlikte, bahsedilen mısralar şu şekildedir:

"Katı demirin doğası seninle zayıflar,

Ve çelik bile akan suyun alışkanlığında çözülür.

Savaşçı olmayan Boethius'un sağ eli kılıçları yumuşatır.

Eskiden bir silahtı, inan bana, ama şimdi bir eğirme çıkrığı.

Utanmaz adam, taşıdığın mızrak bir Thyrsus'a dönüşüyor.

Venüs'te dimdik duruyorsun, Mars'ın gücünden vazgeç (Ennod. Poem. 152)."

Ennodius bu dizelerle Boethius ve temsil ettiği Romalılık kavramını, aşk tanrıçası Venüs ile ilişkilendirilerek, zayıflıkla itham eder ve gerçek anlamda erkek olmadıklarını dolayısıyla savaşçı da olamayacaklarını belirtir (Arnold 2022: 165). Bir diğer eseri olan *Panegyricus Dictus Theoderico Regi* (Kral Theoderic'e Methiye) de ise Theoderic ve ordusunu övmekte ve savaştığı kadar zafere sahip olduğunu belirtmektedir (Haase 1991: 17-18). Metni inceleyen Arnold, Gotların Roma kültürünü koruduğunu ve Romalıların terk ettiği erkeklik özellikleri dolayısıyla ortaya çıkan askeri boşluğu doldurduğunu belirtmektedir (Arnold 2022: 164). Nitekim bu temaya uygun olarak verilen örneklerden biri de Constantinopolis'te geçmektedir. Her ne kadar yazar Yunan medeniyetine atıfta bulunsa da o dönemler rehin bulunduğu kent göz önüne alınınca, burada bu şehrin ifade edildiği söylenebilir. Anlatımına göre gençliğinde almış olduğu eğitimle geleceğin koruyucusu, güvence altına alınmıştır. Bu barış sürecinde Theoderic'in eğitilmesini öven Ennodius, mevcut imparatorun zayıflığı ve uzun süreler herhangi bir harekette bulunmayan halkın paniğe sürüklendiğini, Theoderic'in bu durumdan faydalanarak gücünü ve merhametini gösterdiğini belirtmektedir. Nitekim Gotlar, Roma'nın rütbe ve giysileri içerisinde yaptıkları erkekçe işlerle imparatorluğu güçlendiren, Romalıları ve Romalılık kavramını koruyan kahramanlar olarak tasvir edilmiştir (Haase 1991: 19-21; Arnold 2022: 166). Bu doğrultuda Arnold'un yorumu, Theoderic'in en erkeksi dolayısıyla savaşçı imajına sahip bir kişi olarak betimlendiği ve takipçilerinin de onu örnek alıp izinden gittikleri yönündedir (Arnold 2022 166).

Yazdığı eserinde benzeri bir yol izlediği söylenen başka bir isim ise daha önce de bahsettiğimiz Cassiodorus'tur. Ennodius'un yaptığı gibi Theoderic ve Gotlarını, kazandıkları savaşlar ve sahip oldukları erkeksi erdemleri dolayısıyla övdüğü ve bu çabalarının Roma'yı eski şanına kavuşturduğuna yönelik anlatımından bahsedilir. Ona göre Gotlar, erdemleri sayesinde Roma medeniyetini ve ortak çıkarları koruyan bir Roma ordusudur. Keza Gotların zaferi, Romalıların zaferi olarak kabul edilmektedir (Arnold 2022: 169-170). Nitekim pasif Roma toplumunun imajı, Gotların çabalarıyla kurtarılmaktadır. Bu duruma örnek olarak Sirmium ve Galya seferleri gösterilebilir. Cassiodorus'a göre savaşın kazananı Theoderic'tir fakat Sirmium'u kazanan İtalya olmuştur (Klaassen 2010: 106-108). Keza Theoderic'in Galya topraklarında yeniden hâkimiyet sağlaması üzerine senatoya yapılan konuşmada da Theoderic sayesinde Galya'nın yeniden bir imparatorluk toprağı olduğu belirtilmektedir (Cass. Orat. 2.1-20).[21]

Yazar, Ennodius'tan farklı olarak bazı Gotları daha medeni dolayısıyla Romalı özelliklere sahip olduğu için övmektedir. Özellikle Amal Hanedanı mensubu kadınlar için geçerli olan bu yorum, onları sahip oldukları soy haricinde zariflikleri ve kadınsı haysiyetleriyle öne çıkarmaktadır. Fakat bu yorumuna bir istisna olarak Amalasuntha'dan bahsetmek doğru olacaktır. Cassiodorus, onun Latince, Yunanca ve Gotça hitabet sanatına olan yatkınlığı ve edebiyata aşinalığına özellikle değinmektedir (Cass. Var. 4.1; 11.1). Bu şekilde kadınsı niteliklerinin vurgulandığı belirtilmektedir. Bununla birlikte Amalasuntha'yı, Galla Placidia ve oğlu Valentinianus ile kıyaslama yoluyla kadın yöneticilik kavramı ile Romalılık arasında da bağlantı kurmuştur. Ancak ikisi arasındaki bağlantının yanında farklarından da bahsetmeye özen göstermiştir (Arnold 2022: 171). Ona göre Placidia, sahip olduğu kadınsı (Romalı) nitelikleri dolayısıyla fazlaca barışçıl bir tutum sergilemek, dolayısıyla ordunun zayıflaması ve bu tutumunun neticesi olarak oğlunun evliliği vasıtasıyla Illyricum bölgesinin kaybına sebep olmak gibi hatalara sahiptir (Cass. Var. 4.1; 11.1). Kıyasladığı figürün tam anlamıyla Romalı ve dolayısıyla kadınsı olması, Cassiodorus'un Amalasuntha ile Amal soyunun fertlerini karşılaştırması yolu ile çözülmüş, nihayetinde Amalasuntha, kadınsılık (Romalılık) ve erkeklik (Gotluk) arasında mükemmel bir dengeye sahip ve herkesin yararına hizmet edebilecek bir hükümdar olarak tasvir edilmiştir (Arnold 2022: 171-172).

Ostrogot Krallığı'nın dualist bir yapı olarak ortaya çıkmasının sebepleri bu şekilde daha iyi anlaşılacaktır. Nitekim Pannonia bölgesinde yaşadıkları sürece baktığımızda Got halkının Roma'ya has idari mekanizmalar olmadan bölgede kıtlık yaşayabilecek düzeye geldikleri görülmektedir. Bu açıdan Romanitas kavramını desteklemeleri mantıklıdır. Hal böyle iken onları değerli kılan yegâne unsur olarak askeri güçleri ortaya çıkmaktadır ki Gotluk ve erkeklik kavramını dolayısıyla savaşçılıklarını vurgulamaları gayet akla yatkındır. Bu bakımdan Ariusçuluğun daha önce de

[21] Bahsedilen eser Cassiodorus'un *Variae* isimli eserinin 1894 basımı içerisinde yer alıyor.

bahsettiğimiz, Gaut kültürünün yerini alarak Gotların savaşçı özelliklerinin ve dolayısıyla kimliklerinin muhafazasının başlıca etkeni olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

İngemar Nordgren de Ariusçuluğun, Gaut kültünün yerini alarak toplumsal birlikteliği koruduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte İtalya, Fransa ve İspanya'da yaşayan Gotların, Romalılarla evlilik yapmalarını kısıtlayan önlemlerin alındığından da bahseden yazar, yönetici de olsa azınlık olan toplumun çoğunluktan izole edilme çabasına dikkat çekmektedir (Nordgren 2004: 377). Nitekim Theoderic hâkimiyetindeki Gotların İtalya'da yer alan Romalı nüfusla kıyaslandığında tahmini yüzde on dört gibi bir orana sahip olduğu belirtilmektedir (Herrin 2020: 97). Bu durum göz önünde bulundurulunca, kimliğin muhafaza edilmesi iddiaları mantıklı olmakla birlikte bu durumun tamamen politik olduğunu düşünebiliriz. Öte yandan Tervingi halkının, İmparator Valens sebebiyle Ariusçulukla tanıştıkları ihtimaline daha önce de değinmiştik.[22] Bu açıdan bakıldığında Ariusçuluğa bağlı kalma sebeplerinin basit bir dini tercih olabileceği düşüncesi de akla gelmektedir. Fakat Theoderic'in, Doğu İmparatorluğu ile ilişkileri iyileştirmek için annesi Erelieva ve kız kardeşini Constantinopolis'e rehin olarak gönderdiği anlatısı bu ihtimali elimine etmektedir. Annesinin Katolik itikadını benimseyerek Eusebia ismini aldığından bahseden Herrin, bu değişikliğin muhtemelen Theoderic'in onayıyla gerçekleştiğini belirtmektedir (Herrin 2020: 96). Bu durum gerektiğinde Ariusçuluğun politik amaçlar doğrultusunda terk edilebildiğinin önemli bir örneğidir. Keza benimsenmesinin de altında yatan sebep belirtildiği gibi politiktir. Bu konuya dair başka bir iddia ise Patrick Armory'e aittir. Araştırmacı tanrısal kral figürü gibi konumların ve kültürel özelliklerin Roma İmparatorluğu'na yerleşen barbarlar arasında ya hiç görülmediğini ya da zaman içerisinde değişerek yok olduğunu ifade etmekle birlikte Ariusçuluğun Gotik kimliğiyle ilişkisinin tamamen İtalya da yaşayan Latin asıllı Ariusçular tarafından yaratıldığını belirtmektedir. Armory bu durumda, Arius İncili'ni çeviren (W)Ulfila'ya ve Theoderic'in bu din adamlarına göstermiş olduğu cömertliğin etkili olduğunu belirtmektedir (Armory 1997: 239, 257, 259-260). Fakat Theoderic'in imparator Iustinianus döneminde Ariusçulara yönelik baskıları durdurması için Papa Ioannes'i göndermesi (Burns 1984: 103), Ariusçuluk ve Gotik kimliği ilişkisinin, Armory'nin bahsettiği gibi bir cömertlikten fazlasını içerdiğini düşündürmektedir. Nitekim Gaut kültünde de bahsettiğimiz gibi Theoderic'in kültür ve kimliğin koruyucusu olarak misyonunu yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Stephen Mitchell'in de belirttiği gibi meşruiyetlerini sağlamak için Roma imparatorlarınca kabul görmeye ihtiyaç duyan bir kralın (Mitchell 2020: 293), karşıt bir tutum sergilemesi dikkat çekicidir.

Öte yandan Ostrogot Krallığı'nın çağdaşı Frank ve Burgonya krallıklarının bu doğrultuda hareket ettikleri ve Theoderic'ten farklı bir politika takip ettiklerini görmekteyiz. Nitekim Burgonyalıların I. Valentinianus döneminde Romalılarla akrabalık iddiasında bulunduklarından

bahsedilmektedir. Muhtemelen bu iddia çerçevesinde gelişen politikalar, Burgonyalıların arasında Ariusçuluktan ziyade Katolik/Ortodoks inanışının çoğunlukta olmasını sağlamıştır (Mitchell 2020: 304). Ancak bu durum Burgund kraliyet ailesinin tümü için geçerli değildir. Nitekim Guy Halsall'ın anlatımına göre kraliyet ailesinin erkek üyeleri Ariusçu kadınları ise Katolik/Ortodoks itikadına mensupturlar ki bu durumun Ariusçuluğu benimsemiş Burgundlar ve kraliyet mensupları ile bölgede etkin olan Galya kilisesi ve Romalılar arasında bir denge kurma çabası olabileceğinden bahsedilmektedir (Halsall 2007: 301). Ancak bu politikanın Burgund kralı Gundobad'ın 516 yılında ölümüyle birlikte yerine geçen oğlu Sigismund'un Katolik itikadını benimsemesiyle sona erdiğini söyleyebiliriz (Mitchell 2020: 305). Öte yandan Frankların durumu biraz daha farklıdır. Bu dönemde Frankların başında olan hanedan, Merovenj Hanedanı'dır. Bu hanedan ismini ilk atası olan Merovech'den almaktadır. Bununla birlikte ilk Merovenj hükümdarı kabul edilen I. Childeric'in, Merovech'in oğlu olduğu söylenmektedir. 481 yılında ölümüyle yerine oğlu I. Clovis tahta geçmiştir. Bu bakımdan kısa bir hanedan geçmişine sahip olan Frankların bu iki kralının da pagan olduğundan bahsedilmektedir. 496 ile 507 yılları arasındaki süreçte Clovis'in Katolik/Ortodoks Hristiyanlığı benimsediğine dair anlatılar mevcuttur. Öte yandan Halsall, Viyanalı Avitus'un mektubundan yola çıkarak Clovis'in bir dönem Ariusçuluğu da göz önünde bulundurduğunu belirtmektedir (Halsall 2007: 269, 305). Dolayısıyla Clovis'in Katolik itikadını benimseme sebebinin siyasi olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Stephen Mitchell de bu kararın Clovis'in Roma iktidarı yanında yer alma isteğiyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Mitchell 2020: 309). Bu doğrultuda Viyanalı Avitus'un mektubundan şöyle bir alıntı örnek gösterilebilir ''*Senin inancın bizim zaferimizdir… Yunanistan (Doğu Roma İmparatorluğu) Ortodoks(Katolik) bir yöneticiye sahip olduğu için mutlu olsun. Fakat bu armağanı hak eden artık sadece onlar değildi* (Avitus, Epist. 75.1)'' Mitchell'e göre bu Franklarında artık bir Batı imparatoru gibi yönetimi üstlenebileceğini anlatmaktadır (Mitchell 2020: 310). Bu görüşü destekleyen bir diğer anlatı ise Tours'lu Greogorius'un, Clovis'in vaftiz havuzundan çıkışını ''*yeni bir Constantinus'un doğuşu* (Greg. Tur. HF. 2.31)'' olarak betimlemesidir.

Sonuç olarak bu karar Clovis'in Vizigot hâkimiyetindeki Katoliklere hitap edebilmesini ve Constantinopolis'in desteğini almasını sağlamıştır. 508 yılına gelindiğinde Clovis'in konsüllük ile ödüllendirilmesi bunun bariz örneklerinden biridir (Mitchell 2020: 310). Bu örneklere karşın Theoderic'in Ariusçuluğu desteklemesi hatta Doğu Roma imparatorlarına karşı savunması Ariusçuluğun kişisel tercihlerden ziyade Ostrogot siyasetinin odak noktasında olduğunu göstermektedir. Aksi halde annesinin Katolik olmasına onay veren Theoderic'in, Katolik/Ortodoks itikadı benimseyip Doğu ile ilişkilerini daha ılımlı şekilde sürdürmesi beklenmelidir. Bununla birlikte Ariusçuluk ve Ostrogot siyaseti arasındaki bağlantıya dair farklı örneklerde mevcuttur. Bu doğrultuda

ilk olarak Sant'Apollinari Nuovo Bazilikası ve günümüze ulaşmamış olan Theoderic Mozaiği'ne[23] değinmekle birlikte bu mozaiğin nasıl ortaya çıktığının da açıklanması gerekmektedir. Bu sebeple Ravenna'da hüküm sürmüş Galla Placidia'nın inşasını emrettiği ve 430'lu yılların başlarında tamamlanan San Giovannia Evangelista Kilisesi[24] örneğinden bahsetmek doğru olacaktır. Bir imparatorun annesi ve kızı olarak Placidia, yapının zafer takında üç nesil arasında bağlantı kurulmasını ve hanedanın anılmasını sağlamıştır. Kendi adının büyük harflerle yazıldığı yazıtın hemen üzerinde Valentinianus ve Büyük Constantinus hanedanlarını temsil eden ata ve akrabalarından müteşekkil on iki portre, imparatorluk otoritesi üzerindeki iddiasını göstermesi bakımından önemlidir. Bahsedilen bu figürlerin özellikle *divus* yani ilahi bir şekilde betimlenmeleri dikkat çekicidir. Nitekim Theoderic'in Ravenna'ya geldikten sonra bu yapıda yer alan hanedanlık portrelerinden etkilenerek sarayının hemen yanında hem hanedanını hem de Ariusçuluğu yüceltecek bir bazilika planını uygulamaya geçirdiğinden bahsedilmektedir. Adından daha önce de bahsettiğimiz Sant'Apollinari Nuovo Bazilikası inşa edilmiş ve yine daha önce değindiğimiz gibi ilk katmanında İsa'nın hayatından kesitler içeren mozaiklerle süslenmiştir. İkinci katmanında ise saç stilleri ve ayırt edici fiziksel detaylarla betimlenen aziz ve havari figürlerine yer verilmiştir. Bununla birlikte üçüncü katmanda yer alan mozaikler ağır bir restorasyondan geçtiği için orijinal formları kesin değildir. Ancak Herrin, bu mozaiklerden birinin erkek tören alayına liderlik eden Theoderic'i içerdiğinden, diğerinin ise kızı ya da karısının liderlik ettiği ve kadınlardan oluşan başka bir tören alayını içerdiğini belirtmektedir. Bunların haricinde muhtemelen apsiste, imparatorlara has mor renk giyinmiş şekilde sarayında oturan bir Theoderic tasvirinden bahsedilmektedir (Herrin 2020: 48, 105-106, 172). Bu şekilde Placidia'nın inşa ettirdiği San Giovannia Evangelista'nın bir taklidi olan yapı ve mozaikler hükümdar ile ilahi güçler arasındaki ilişkiyle birlikte, hükümdarın tanrı ve insanlar arasındaki aracı rolüne vurgu yapmaktaydı (Marazzi 2016: 98-120; Burns 1984: 151). Nitekim Ariusçuluk çerçevesinde oluşturulan bu imaj, Theoderic ve Amal Hanedanı'nın ilahi bir konuma sahip olmasını sağlamaktadır. Bu şekilde Amal hanedanının, Gaut kültünden, dolayısıyla kahramanlık ve savaşçılık gibi özelliklerden beslenen diğer soylulardan daha yüksek bir konum elde etmeye ve hanedanının daha rakipsiz bir şekilde devamını sağlamayı amaçladığı söylenebilir.

Bu politika çerçevesinde bahsedilebilecek bir diğer husus ise ordu yönetimi olarak gösterilebilir. Theoderic'in Odoacar'ı yenip İtalya'da tek hâkim konumuna gelmesiyle yeni sorunlar ortaya çıkmıştır ki bunların başında bölgede etkin bir hâkimiyet kurmak gelmekteydi. Theoderic'in bu duruma çözümü ise ordusunu dağıtmak şeklinde oldu. Bu noktada ordunun, Ariusçuluğun kalesi olması daha önce de ifade edildiği üzere çoğunluk içinde erimemelerini yani kimliklerini muhafaza

[23] Bkz. Ek 1, 2, 3.
[24] Bkz. Ek 6, 7.

etmelerini sağlayacak yegâne unsurdu. Öte yandan Ostrogot soyluların, bölgede hâkim aristokratlarla anlaşması ve kralın otoritesine meydan okumasından çekinen Theoderic ordu mensuplarının sadakatini maddi destek ve propaganda yoluyla kazanabileceği politik bir strateji tercih etmiştir. Ordu bu doğrultuda Pavia, Milano, Ravenna gibi kraliyet merkezlerinde toplanmakta ve krallarının kendilerine ihdas ettiği ücreti almaktaydılar. Bu şekilde başarılılar ödüllendirilip, başarısızlar cezalandırılırken askeri personel ve soylu ailelerin sürekli yer değişimi sağlanmış ve güç toplamalarının önüne geçilmiştir. Keza soyluların kraliyet ailesinin gözüne girmek maksatlı birbirleriyle rekabet etmesini sağlamıştır. Ancak bu politikada en dikkat çekici olan husus toplanan ordunun konuşma, övgü ve binalarda yer alan resimler ve epigrafik unsurlar aracılığıyla kraliyetin inşa etmeye çalıştığı ideolojik mesajlara maruz kalmalarıdır. Bu propagandaya örnek olarak bahsedilen eşyalardan biri *Senegallia Madalyonu*[25]'dur (Halsall 2016: 183-184). Üç solidusluk bir değere sahip olacak şekilde basılan bu madalyonun, muhtemelen Theoderic'in kazandığı bir zaferi kutlamak maksadıyla basıldığı belirtilmektedir. Madalyonun üzerinde askerlere hitap eder şekilde duran Theoderic, elinde çelenk ile hurma dalı taşıyan zafer figürünün yer aldığı bir küre tutmaktadır. Bununla birlikte madalyonun üzerinde yer alan *Rex Theodericus Pius Princis* (Kral Theoderic, Dindar Princeps) ve *Rex Theodericus Victor Gentium* (Kral Theoderic, Halkların Fatihi) gibi tanımlamalar öne çıkmaktadır (Arnold 2016: 86). Öte yandan binalarda yer alan resimlerden kastın bahsettiğimiz Sant'Apollinari Nuovo Bazilikası mozaikleri vb. gibi Ariusçuluk ve hanedan ideolojisinin karma öğeleri olduğunu söyleyebiliriz. Keza Ariusçu komünyon uygulamalarında, hanedan üyelerinin kullanımı için ayrı bir kadeh sunulmasının da bu politika doğrultusunda ortaya çıkan bir uygulama olduğunu düşünebiliriz (Cooper 2016: 310).

Fakat bu politikalar mevcut kültürel düzenin üstünde yer almayı başaramamıştır. Buna dair en bariz örnekler Theoderic'in ölümüyle başa geçen haleflerinin hayatlarında yer almaktadır. Nitekim Theoderic'in ölümüyle birlikte oğlu Athalaric'in naipliğini üstlenen Amalasuntha'nın daha önce de bahsettiğimiz gibi Romalılık (kadınsılık) ve Gotluk (erkeklik) arasında ideal bir konuma yerleştirilme çabası bu örneklerden biridir.[26] Öte yandan İmparatoriçe'nin sahip olduğu klasik eğitim ile oğlunu da yetiştirmeye çalışırken, özellikle Got soylularının bu duruma müdahil olmaları ve Athalaric'in kendilerine önderlik edebilecek şekilde askeri becerilerini geliştirmesi talebinde bulunmaları ise devam eden kültürel düzenin anlaşılması açısından bir diğer örnek olarak gösterilebilir. 534 yılında Athalaric'in ölümü, Amalasuntha'nın konumunu zayıflatmış, dolayısıyla bu boşluğu doldurmak maksadıyla amal soyundan gelme kuzeni Theodahad'ı tahta davet etmiştir. Hem Amal soyundan olması hem de erkek olması Gotik soylularını yatıştıracak özellikler gibi görünebilir. Ancak Doğu Roma ile yapılan savaşlarda Theodahad'ın göstermiş olduğu askeri başarısızlık ve Napoli'de alınan

[25] Bkz. Ek 8.

yenilgi bu iki unsurunda Got soylularınca gözden çıkarılabilir olduğunu göstermiştir. Nitekim Theodahad'ın yerine tecrübeli bir asker olan Witigis'i seçmişlerdir. Ancak Witigis'in hemen ardından Theoderic'in torunu Matasuntha ile evliliği, Amal soyuna halen itibar edildiğini de göstermesi açısından önemlidir. Ancak öncelik her daim topluma askeri başarılar vaat eden liderler olmuş denebilir. Nitekim Witigis'in ve Matasuntha'nın Doğu İmparatorluğuna esir düşmesiyle (Herrin 2020: 141-142, 146-147, 153-158), İustinianus'un yeğeni Germanus ile Matasuntha arasında gerçekleşen evliliğin (Cooper 2016: 307), Ostrogotlar nezdinde bir karşılığı olmadığını söyleyebiliriz. Nitekim Gotların Totila'yı kral ilan etmeleri ve savaşa devam etmeleri (Heather 1998: 268), bu durumu açıklayabilecek bir örnektir. Nihayetinde Gaut kültü ile ifade ettiğimiz kültürel süreç Ariusçuluk ile ilişkilendirilerek devam etmiş, bu doğrultuda Theoderic'in bir hanedan oluşturma çabaları doğrultusunda kullanılmış olsa da yeri geldiğinde hanedanın da gözden çıkarılabildiği görülmüştür. Ostrogot Krallığı, askeri bir harekât neticesinde kurulduğu gibi askeri bir harekât ile yıkıldığı için ilerleyen süreçlerde Ariusçuluğun devam edip etmeyeceği hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Fakat bu noktada Vizigot krallığındaki gelişmeler üzerinden yorum yapan İngemar Nordgren 586-589 yılları arasında Vizigot kralı Reccarred'in Katolik itikadını kabul etmesiyle Got etnik kimliğinin toplum içindeki diğer gruplar karşısında zayıfladığını belirtmektedir (Nordgren 2004: 378). Bu doğrultuda Ariusçuluğun bir kimlik siyasetinin parçası olarak Ostrogot Krallığı'nın var olmasını sağladığını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesinin hemen ardından ortaya çıkan en önemli konulardan biri de Ariusçuluk meselesi olmuştur. Bu mesele İznik Konsili aracılığı ile bir karara bağlanmaya çalışılmıştır. Ancak II. Theodosius'un döneminde yapılan Constantinopolis Konsili'ne kadar, II. Constantius ve Valens gibi imparatorlar tarafından benimsenen Ariusçuluk siyasi bir destek elde etmiş, fakat Romalılar tarafından aynı ölçüde benimsenmemiştir. Bu durum ve dönemin siyasi konjonktürü, Ariusçuluğun ilk etapta Tervingi halkı (Vizigotlar) tarafından benimsenmesinde etkili olmuş, onlar vasıtası ile Barbar kabul edilen birçok kavim tarafından benimsenmiştir. Bu konuda öne çıkan en önemli isim Tervingi halkına mensup bir din adamı olan (W)ulfila'dır. Onun, İncil'i Gotçaya çevirmiş olmasının bu noktada etkisi büyüktür. Nitekim kendisinden yıllar sonra ortaya çıkan Ostrogot ve Vizigot krallıklarında Ariusçuluğun devam ettiği görülmektedir. Ariusçuluğun, özellikle Roma gelenek ve kanunlarını benimsemiş olan bu krallıklarca devam ettirilmesi dikkat çekmektedir.

Çağdaş araştırmacıların argümanları incelendiğinde, bu itikadın benimsenmeye devam edilmesinin Gotların, Romalılaşma sürecini ağırlaştırarak kültürel geçişi kolaylaştırmak ya da Ariusçuluk ile Got kimliği arasındaki ilişkinin Ariusçu itikadı benimsemiş olan Latin asıllı Ariusçular tarafından Theoderic'e gösterilen minnetin işareti olarak Gotlarla ilişkilendirildiği gibi iddialar mevcuttur. Nitekim Ariusçuluk, her ne kadar Barbarlarla ilişkilendirilen bir itikad olsa da köken itibariyle Romalıdır. Bu doğrultuda yapılan okumalar neticesinde ise karşılaşılan Gaut Kültü, bu meselenin anlaşılması açısından farklı bir perspektif sağlamış ve Ariusçuluk itikadı ile Ostrogotların kültürel ve geleneksel geçmişleri arasında bir bağlantı kurulması sağlanmıştır.

Gaut Kültü'nün meydana getirdiği hiyerarşik düzen ve Ariusçuluğun temsil ettiği Baba, Oğul, Kutsal Ruh ilişkisinin benzerliklerinin, bu itikadın özellikle Gotlar arasında yaşamasında etkili olduğunu düşünülmesine yol açmıştır. Keza bu sebeple Ariusçuluğun, Gaut Kültü'nün bir devamı gibi görülüp Ostrogot toplumuna hizmet ettiğini düşündürmektedir. Bu şekilde kendilerini yaşadıkları kalabalık Roma toplumundan ayırdıkları, kendi kimliklerini, kültürlerini ve savaşçı özelliklerini muhafaza ettirdikleri söylenebilir. Bu durum Ostrogot halkı, dolayısıyla İmparator Theoderic için gayet önemliydi. Nitekim Roma topraklarında kayda değer yegâne güç, sağladığı askeri güçtü. Fakat bunun bir dezavantajı ise bu kültürün kendisine rakip soylularında yetişmesinde etkili olmasıdır. Bu durum sebebiyle Ariusçuluğun, İmparator Theoderic ve mensup olduğu Amal hanedanının sürekliliğini sağlaması bakımından farklı bir işlevi olduğunu belirtebiliriz. Bu doğrultuda özellikle Ariusçu kiliseler vasıtası ile yapmış olduğu hanedan propagandası, yine Gaut Kültü'nden beslenmekle birlikte, onun ve hanedanının yönetim haklarını tanrısal bir düzeye çıkararak kendisine politik bir dayanak sağladığı söylenebilir. Sonuç olarak Ariusçuluk hem kültürün devamına hem de siyasi amaçlara hizmet ederek Ostrogot toplumunun Roma ile farklılıklarını öne çıkarması bakımından önemli olmuştur.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Ammianus Marcellinus, (2020), *Roma Tarihi*, (Çev. S. Özgüler) İstanbul: Historia yayınları.

Avitus of Vienne, (2002), *Letters and Selected Prose Translated with introduction and notes by Danuta Shanzer and Ian Wood*, (Cilt 38), Liverpool: Liverpool University Press.

Cassiodorus, (1894), *Cassiodori Senatoris Variae*, (Ed. T. Mommsen), Berlin: Weidmann.

Cassiodorus, (2019), *The Variae: The Complete Translation*, (Çev. M. S. Bjornlie), Oakland: University of California Press.

Claudius Ptolemy, (1991), *The Geography*, (Ed. ve Çev. E. L. Stevenson), New York: Dover Publications, İnc.

Eusebius, (1999), *Life of Constantine*, (Çev. S. G. Hall ve A. Cameron), Oxford: Clarendon Press.

Gregory of Tours, (1974), *The History of Franks Translated With an Introduction by Lewis Thorpe*, Londra: Penguin Classics.

Jordanes, (2020), *Romana and Getica*, (Çev. L. V. Peter Van Nuffelen) Liverpool: Liverpool University Press.

Marcellinus Comes, (1995), *The Chronicle of Marcellinus*, (Çev. B. Croke), Sydney: Australian Association for Byzantine Studies.

Paulus Orosius, (2010), *Seven Books of History Against the Pagans*, (Çev. A. T. Fear) liverpool, UK: Liverpool University Press.

Philostorgius, (2007), *Church History*, (Çev. Philip R. Amidon) Atlanta: Society of Biblical Literature.

Pliny the Elder, (1847-48), *Pliny's Natural History*, (Cilt 1), (Çev. J. Couch, ve P. Holland,) Londra: George Barclay.

Pliny the Elder, (1971), *Natural History*, (Cilt 10), (Ed. ve Çev. E. Warmington), Cambridge, Massachusetts, Londra: Harvard University Press.

Procopius, (1919), *History of the Wars, Books V and VI: The Gothic War*, (Çev. H. B. Dewing) New York: William Heinemann, G. P. Putnam's Sons.

Sozomenus, Socrates, (1995), *Church Histories*, (Ed. H. Wace P. Schaff) Peabody, MA: Hendrickson Publishers.

Tacitus, (2004), *Annals*, (Çev. A. J. Woodman), Indianapolis;Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc.

Tacitus, (2006), *Germania Halklarının Kökeni ve Yerleşim Yeri*, (Çev. M. Hatapkulu) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Strabo, (1903), *The Geography of Strabo*, (Cilt 1), (Çev. H. Hamilton ve W. Falconer), Londra: George Bell and Sons.

Zosimus, (1982), *New History*, (Çev. R. T. Ridley), Canberra: Australian Association for Byzantine Studies.

Modern Kaynaklar

Armory, P. (1997), *People and Identity ın Ostrogothic Italy 489-554*, Cambridge: Cambridge University Press.

Arnold, J. J. (2016), "Ostrogothic Provinces: Administration and Ideology", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A Companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 73-97.

Arnold, J. J. (2022), "Manly Goths, Unmanly Romans: Ideologies of Gender in Ostrogothic Italy", Parnel, D. A. Steward, M. E. Whately, C. (Ed.), *The Routledge Handbook On Identity In Byzantium*, Londra/New York: Routledge: 163-180.

Bantu, V. L. (2023). *Those for Whom the Lamp Shines: The Making of Egyptian Ethnic Identity in Late Antiquity.* Oakland, California: university of california press.

Bjornlie, M. S. (2013), *Politics and Tradition Between Rome, Ravenna and Constantinople A Study of Cassiodorus and the Variae 527-554*, Cambridge: Cambridge University Press.

Bradley, H. (1888), *The Story of the Goths*, New York, Londra: G.P. Putnam's Sons.

Burns, T. S. (1984), *A history of The Ostrogoths*, İndiana: İndiana University Press.

Cameron, A. (2005), *Procopius and the Sixth Century*, New York/Londra: Routledge.

Cieśliński, A. (2016), "The society of Wielbark culture, AD 1–300", Urbańczyk, P. Rzeszotarska-Nowakiewicz, A. (Ed.), *The Past Societies. Polish Lands from the First Evidence of Human Presence to the Early Middle Ages 500BC–500AD*, Warszawa: Sowa Sp. z o.o: 217-255.

Cooper, K. (2016), "The Heroine and the Historian: Procopius of Caesarea on the Troubled Reign of Queen Amalasuentha", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A Companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 296-315.

Croke, B. (2022), "The Search for Harmony in Procopius Literary Works", Meier, M. Montinaro, F. (Ed.), *A Companion to Procopius of Caesarea*, (Cilt 11), Leiden/Boston: Koninklijke Brill: 28-60.

Cunliffe, B. (2002), *The Extraordinary Voyage of Pytheas the Greek*, Londra; New York: Penguin Books.

Goffart, W. (2006), *Barbarian Tides The Migration Age and the Later Roman Empire*, Pennsylvania: University of Pensylvania Press.

Goffart, W. (2016), *Barbarians, Maps, and Historiography Studies on the Early Medieval West*, Londra/New York: Routledge.

Greatrex, G. (2001), "Justin I and the Arians", Wiles, M.F. Yarnold, E.J. (Ed.), Historica, Biblica, Theologica et Philosophica, Papers presented at the Thirteenth International Conference on Patristic Studies held in Oxford 1999, Leuven: Peeters: 72-81.

Greatrex, G. (2022), "Procopius: Life and Works", Meier, M. Montinaro, F. (Ed.), *A companion to Procopius of Caesarea*, Leiden/Boston: Koninklijke Brill: 61-69.

Haase, B. S. (1991), *Ennodius Panegyric to Theoderic the Great: A Translation and* Commentary, Ottawa: University of Ottawa.

Halsall, G. (2007), *Barbarian Migrations and Roman West 376-568*, Cambridge: Cambridge University Press.

Halsall, G. (2016), "The Ostrogothic Military", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 173-200.

Hanson, R. (1988), *The Search For The Christian Doctrine Of God The Arian Controversy 318-381*, Edinburgh, Scotland: T&T Clark Ltd.

Heather, P. (1991), *The Goths and Romans*, Oxford: Clarendon Press.

Heather, P. (1998) , *The Goths*, Oxford: Blackwell Publisher.

Heather, P. Matthews, J. (2004), *The Goths in the Fourth Century*, Liverpool: Liverpool University Press.

Heather, P. (2010) , *Empires and Barbarians The Fall of Rome and Birth of Europe*, Oxford: Oxford University Press.

Heather, P. (2018), "Barbarians, Roman Attitudes To", Nicholsan, O. (Ed.), *The Oxford Dictionary of Late Antiquity*, (Cilt 1), Oxford; New York: Oxford University Press: 209-210.

Herrin, J. (2020), *Ravenna Capitol of Empire, Crucible of Europe*, Princeton/Oxford: Princeton University Press.

Van der Hoek, M. (2018), "Germanic Languages", Nicholsan, O. (Ed.), *The Oxford Dictionary of Late Antiquity*, (Cilt 1), Oxford; New York: Oxford University Press: 661.

İkican, B. (2023), *Bir Hristiyanlaşma Anlatısı Olarak Dördüncü Yüzyılda Roma-Got İlişkileri*, İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi.

Johnson, M. J. (2016), "Art and Architecture", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A Companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 350-389.

Kaçar, T. (2015), *Geç Antikçağ'da Hristiyanlık.* istanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Kaçar, T. (2023a), "Arius Bir Sapkının Kısa Biyografisi", Kaçar, T. (Ed.), *İznik Konsili'nin Siyasi ve Entelektüel Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları: 35-52.

Kaçar, T. (2023b), "İznik Konsilinde İmparator ve Piskoposlar", Kaçar, T. (Ed.), *İznik Konsili'nin Siyasi ve Entelektüel Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları: 86-118.

Kaldellis, A. (2004), *Procopiusof Caesarea: Tyranny, History, and Philosophy at the End of Antiquity*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Kasperski, R. (2022), "Some Considerations on Barbarian Ethnicity in Late antiquity", Parnel, D. A. Steward, M. E. Whately, C. (Ed.), *The Routledge Handbook on Identity ın Byzantium*, Londra/New York: Routledge Taylor and Francis Group: 123-138.

Klaassen, M. (2010), *Cassiodorus Chronica: Text, Chronography and Sources*, Ann Arbo: ProQuest LLC.

Kullikowski, M. (2006), *Rome's Gothic Wars: From the Third Century to Alaric.* Cambridge: Cambridge University Press.

Marazzi, F. (2016), "Ostrogothic Cities", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 98-120.

Meyendorff, J. (1989). *mperial Unity and Christian Divisions: The Church 450-680 A.D.* New York: Athens Printing Company.

Mıtchell, S. (2020), *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi MS 284-641*, (Çev. T. Kaçar) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Mulligan, B. (2022), *The Poetry of Ennodius*, Abington/New York: Routledge.

Nordgren, I. (2004), *The Well Springs of the Goths: About the Gothic Peoples in the Nordic Countries and on the Continent*, New York/Lincoln/Shangai: iUniverse, Inc.

Parvis, S. (2021), "The Reception of Nicaea and Homoousios to 360", Kim, Y. R. (Ed.), *The Cambridge Companion to The Council Of Nicaea*, Cambridge: Cambridge University Press: 225-255.

Rance, P. (2022), "Wars", Meier, M. Montinaro, F. (Ed.), *A Companion to Procopius of Caesarea*, (Cilt 11), Leiden/Boston: Koninklijke Brill: 70-120.

Rau, A. (2018), "Wielbark Culture", Nicholson, O. (Ed.), *The Oxford Dictionary of Late Antiquity* (Cilt 1), Oxford; New York: Oxford University Press: 1590.

Rohrbacher, D. (2002). *The Historians of Late Antiquity*. Londra/New York: Routledge.

Simek, R. (2004), "Germanic Religion and the Conversion to Christianity", Read, M. Murdoch, B. (Ed.), *Early Germanic Literature and Culture* (Cilt 1), Rochester: Camden House: 73-101.

Swain, B. (2016), "Goths and Gothic Identity in the Ostrogothic Kingdom", Sessa, K. Bjornlie, M. S. Arnold, J. J. (Ed.), *A Companion to Ostrogothic Italy*, Leiden/Boston: Brill: 203-233.

Thompson, E. (2008), *The Visigoths in the Time of Ulfila.* londra: Duckworth.

Todd, M. (1972), *Everyday Life of The Barbarians.* Londra; New York: B. T. Batsford Ltd; G. P. Putnam's Sons.

Todd, M. (2004), *The Early Germans.* Malden, MA; Oxford; Carlton, Victoria: Blackwell Publishing.

Wolfram, H. (1988), *History of the Goths.* (T. J. Dunlap, Çev.) Berkeley; Los Angeles; Londra: University of California Press.

Wolfram, H. (1997), *The Roman Empire and It's Germanic People.* (T. Dunlap, Çev.) Los Angeles: University of California Press.

Wolfram, H. (2011), "Vulfila pontifex ipseque primas Gothorum minorum", Kaliff, A. Munkhammar L. (Ed.), *Wulfila 311–2011: International Symposium*, Uppsala: Uppsala University: 25-35.

Wolfram, H. (2022). *Die Goten Und Ihre Geschichte.* München: C.H.Beck.

EKLER

Ek 1: Sant'Apollinare Nuovo Kilisesi, Dış Mekân Görseli

Fotoğraf: *Sant'Apollinare Nuovo Kilisesi, Dış Mekân Görseli, Ravenna*. Bildindex der Kunst und Architektur, https://www.bildindex.de/document/obj99183391. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/

Ek 2: Arian Vaftizhanesi, İç Mekân Mozaği, Ravenna [27]

Fotoğraf: *Arian Baptistery, İç Mekân Mozaği, Ravenna*. Europeana, https://www.europeana.eu/en/item/22/_127627. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: In Copyright – Educational Use Permitted, https://rightsstatements.org/page/InC-EDU/1.0/?language=en.

Ek 3: Sant'Apollinare Nuovo Kilisesi, İç Mekân Mozaiği[28]

Fotoğraf: *Sant'Apollinare Nuovo Kilisesi, İç Mekân Mozaiği, Ravenna*. Europeana, https://www.europeana.eu/en/item/22/_118743. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/.

[27] Yapı Ortodoks hâkimiyetine girmeden önce merkez kemerinin altında tahtında oturan bir Theoderic mozaiği, diğer kemerlerde ise muhtemelen ailesinin bulunduğundan bahsedilmekte ancak Ortodoks hâkimiyetine geçişle birlikte bu mozaikler büyük ölçüde gizlenmiştir; Herrin, *Ravenna Capital of Empire, Crucible of Europe*, ss.129.

[28] Bu mozaikte de yine Ortodoks hâkimiyeti öncesinde Theoderic ve hizmetkârlarının surların önünde tasvirlerinin yer aldığından bahsedilmektedir ancak Ortodoks hâkimiyetiyle birlikte bu tasvirlerin yerini sarı tuğlaların aldığı belirtilmektedir; Herrin, *Ravenna Capital of Empire, Crucible of Europe*, ss.129.

Ek 4: Neon Vaftizhanesi Tavan Süslemesi[29]

Fotoğraf: *Neon Baptistery, Tavan Süslemesi, Ravenna*. Europeana, https://www.europeana.eu/en/item/22/_75916. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: In Copyright – Educational Use Permitted, https://rightsstatements.org/vocab/InC-EDU/1.0/

[29] Ortodoks Neon Vaftizhanesi, hemen aşağıdaki Arius vaftizhanesiyle kıyaslandığında tek farkın daha olgun bir İsa tasviri olduğu söylenmektedir. Herrin, *Ravenna Capital of Empire, Crucible of Europe*,.126.

Ek 5: Arian Vaftizhanesi Kubbe Süslemesi[30]

Fotoğraf: *Arian Baptistery, Kubbe Süslemesi, Ravenna*. Europeana, https://www.europeana.eu/en/item/22/_101354. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: In Copyright – Educational Use Permitted, https://rightsstatements.org/vocab/InC-EDU/1.0/.

[30] Santo Spirito (Arius) Vaftizhanesi, Neon Vaftizhanesinden farkının daha genç dolayısıyla daha insancıl bir İsa tasviri olduğu belirtilmektedir; Herrin, *Ravenna Capital of Empire, Crucible of Europe*, 127.

Ek 6: San Giovanni Evangelista, Dış Cephe Görseli

Fotoğraf: *Ravenna, San Giovanni Evangelista, Dış Cephe Görünümü*. Bildindex der Kunst und Architektur, https://www.bildindex.de/document/obj20246354?medium=fmlac48030. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/

Ek 7: San Giovanni Evangelista, Dış Cephe Görseli (Farklı Açı)

Fotoğraf: *Ravenna, San Giovanni Evangelista, Dış Cephe Görünümü (Farklı Açı)*. Bildindex der Kunst und Architektur, https://www.bildindex.de/document/obj20246354?medium=fmlac1002318. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/

Ek 8: Senegallia Madalyonu

Fotoğraf: *Electrotype Senegallia Medallion*, The Trustees of the British Museum, https://www.britishmuseum.org/collection/image/1449251001. Erişim tarihi: 11 Mayıs 2025. Lisans: Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/.